Biblioteca Bucureştilor

3
Martie
1999

REVISTA ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR ŞI DOCUMENTARIŞTILOR DIN BUCUREŞTI • BIBLIOTECA MUNICIPALĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ALEXANDRU MACEDONSKI

1854 – 1920

145 de ani de la naştere

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Bucureştii de altădată

Paul Cernovodeanu – Călători străini prin Bucureşti în epoca fanariotă:
Franz-Joseph Sulzer 2
Hugas Ingigian 4
Clerici şi Diplomaţi la Curtea Domnească 5
Jeremy Bentham 6
Ana Maria Orăşanu – Vechi zidiri bucureştene: Fundenii Doamnei 7

Istoria cărţii

Ioana Zmeu – Însemnări de demult pe manuscrise necunoscute din colecţiile Bibliotecii Academiei 9
Dalila-Lucia Aramă – Dunărea – factor comun la Sebastian Münster, Evliya Çelebi şi Ferdinand Marsigli 13

Meridian biblioteconomic

Bertrand Calenge – Politicile de achiziţie. Constituirea unei colecţii într-o bibliotecă 15
Horia Frunză – Avanpremiera unui eveniment de excepţie: "Info Bucureşti" 26
* * * – Recenzii la cărţile primite de la Deutsches Bibliotheksinstitut 27

Cultură şi Cartier

Horia Frunză – Război ATOMIC împotriva culturii? 29
Aliona Vesei – Biblioteca francofonă 30
Lelia Rădulescu – Foaia cartierului Dorobanţi 31

Autografe contemporane

Ion Brad – La temeliile Blajului: Cărţile 32
– Cu Cipariu în noaptea tăierii pruncilor 33

Itinerar francofon

Teofil Bălaj – Frumoasele romînce 33

Agenda culturală

* * * – Noutăţi editoriale 35

Calendarul evenimentelor culturale - martie 1999 36

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureştii de altădată

Călători străini prin Bucureşti în epoca fanariotă

Franz-Joseph Sulzer

Acad. Paul CERNOVODEANU

Lucrarea de bază pentru ţările noastre şi pentru oraşul Bucureşti, pentru întreg secolul XVIII, rămâne însă preţioasa carte a lui Franz-Joseph Sulzer *Geschichte des Transalpinischen Daciens*, adevărată enciclopedie a acestei epoci, care nu-şi găseşte un precedent decât în faimoasele *Revoluţii* ale lui Del Chiaro.

Franz-Joseph Sulzer (1727-1791), magistrat militar în armata austriacă, unde a îndeplinit funcţia de "auditor" între 1759-1773, era de origine elveţiană, născut la Laufenburg. Cunoştinţele sale juridice au făcut să fie chemat în ţară de către Alexandru Ipsilanti, care voia să reformeze administraţia principatului muntean. Sulzer venise însufleţit de planuri măreţe, visa la înfăptuirea unei Universităţi unde şi-ar fi rezervat catedra de drept şi filosofie. Dar aceste planuri prea înaintate pentru vremea aceea nu se puteau realiza într-o epocă în care mai domneau obscurantismul, prejudecăţile clerului şi ale clasei dominante, precum şi apăsarea, încă puternică, a jugului otoman. Juristul elveţian s-a mulţumit să rămână la Curtea lui Ipsilanti, fără o atribuţie strict definită, adaptându-se cerinţelor la care trebuia să facă faţă, fie ca inginer topograf, consilier, secretar de limbi străine ş.a. El s-a aşezat pentru totdeauna în ţara noastră pe care a cunoscut-o temeinic străbătându-i toate colţurile, călătorind chiar şi în Moldova unde a fost apreciat de Alexandru Vodă Mavrocordat Firaris (1785-1786). Sulzer a murit la Piteşti în anul 1791.

Trecând la analiza operei sale, una dintre cele mai valoroase sub raport istoric, economic şi cultural, ţinem să precizăm că Sulzer a fost singurul călător din tot secolul XVIII care a dat cele mai precise şi mai amănunţite ştiri asupra Bucureştilor. Tot el a avut meritul de a fi ridicat o schiţă de plan a oraşului *Grund Riss der Haupt Stadt Bukurest in der Walachei* (1781), anexat lucrării sale, deşi mult inferioară faţă de planul rusesc de la 1770. Cu toate imperfecţiunile şi execuţia sa rudimentară, această schiţă redă totuşi în linii generale aspectul topografic al Bucureştilor din acea epocă menţionând cele mai importante clădiri şi biserici, precum şi uliţele podite şi nepodite, cu numirile celor mai de vază (scara 1: 2000 paşi).

"*Bucureştii*, spune Sulzer, nu Bucoreşti sau Bucaresti (căci vine de la bucurie, bucuros, a bucură, deci Bucureşti înseamnă ca în greceşte Χαραπολις sau tot aşa în limba germană *Freudenstadt*) este capitala districtului Ilfov şi a Ţării Româneşti. Aici din timpul lui Constantin Brâncoveanu este scaunul obişnuit al Domnitorului şi tot aici locuiesc toţi boierii mari ai ţării, cu slujbe sau în căutare de slujbe. Bucureştii este aşezat la 44^0 26' 45" latitudine nordică şi 43^0 48' longitudine estică. Este situat la distanţă de 8 ore depărtare de Dunăre, pe malul nordic al Dâmboviţei în apropiere de vechea localitate romană Pinum.

Străzile în loc să fie pavate cu piatră, sunt podite cu lemn şi casele boiereşti, deşi sunt din cărămidă, sunt simple şi foarte prost păstrate. Casele, în loc să fie aliniate, sunt împrăştiate, având fiecare câte o grădină, precum şi o curte în faţă, prin care se face legătura cu strada. Ca să mergi dintr-o parte în alta, în lungul oraşului, îţi trebuie cam o oră şi jumătate, iar ca să-l străbaţi în lat, numai trei sferturi de oră.

Mulţimea bisericilor şi a capelelor, cam 60 la număr, clădite, parte din lemn, parte din piatră sau chiar cărămidă, având mai fiecare 3-5 până la 9 turnuleţe, dau oraşului văzut din depărtare o privelişte grandioasă, pe care însă o pierzi îndată ce ajungi la bariera oraşului, unde întâlneşti case sărăcăcioase, aşezate pe două rânduri de-a lungul străzilor, case ce servesc negustorilor şi cârciumarilor ca localuri de speculă, sau chiar pe strada principală.

Printre clădirile mari de vază socotesc aşanumitele hanuri şi biserici, ridicate de diferiţi Domnitori, care pentru a le apăra, mai mult spre paguba lor, le-au înconjurat cu ziduri înalte. Tot

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

atât de însemnate mai sunt şi numeroasele mănăstiri, înconjurate de asemenea cu ziduri. În ceea ce priveşte arhitectura, casele, ca şi bisericile, n-au o înfăţişare mai aleasă căci sunt cu un singur etaj, iar camerele de locuit sunt aşezate în dosul unui coridor boltit susţinut de coloane. Cele mai de seamă din punct de vedere al bogăţiei ca şi al arhitecturii sunt, de partea aceasta a Dâmboviţei, bisericile Sf. Ion, Sf. Gheorghe, Sărindarul, însemnat şi prin o icoană făcătoare de minuni; iar de partea cealaltă a Dâmboviţei mănăstirile Văcăreşti, Radu-Vodă şi Cotroceni, apoi Mitropolia, locuinţa metropolitană şi biserica aşezate pe un deal de pe care se poate vedea întreg oraşul. Pe un asemenea deal aşezat în partea sudică a Dâmboviţei, printre grădini cu vii şi pomi roditori, nu departe de mănăstirea Mihai Vodă, domnul de acum (Alex. Ipsilanti) a pus să i se clădească locuinţa domnească, căci cea veche aşezată de partea cealaltă a Dâmboviţei, chiar în mijlocul oraşului, nu mai putea fi locuită, parte din pricina vechimei, parte din pricina stricăciunilor suferite în războiul precedent ruso-turc (1768-1774).

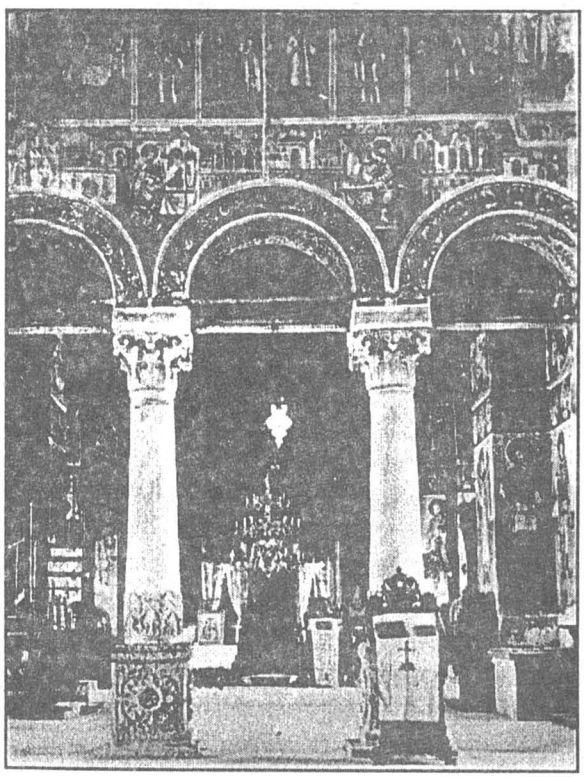

Mănăstirea Văcăreşti: interior

Domnul de acum, la reîntoarcerea sa în ţară în 1774, a locuit într-o casă brâncovenească, şi apoi a ales locul arătat mai sus ca să-şi clădească pe el un palat domnesc ce va avea o privelişte încântătoare; păcat numai că două aripi i-au fost lucrate de meşteri bulgari şi turci, într-un stil neplăcut. Bineînţeles că lucrul a fost făcut fără bani, deoarece meşterii braşoveni chemaţi special pentru aceasta s-au reîntors ştiind că aici este obiceiul să li se plătească, cum se spune "la calendele greceşti", adică niciodată, sau uneori chiar cu închisoare şi lovituri la falangă, după cum mulţi din ei au văzut şi chiar au suferit.

Preoţii franciscani îşi au şi ei aici o biserică sărăcăcioasă, precum şi comunitatea evanghelică compusă din streinii veniţi din Transilvania ca: ceasornicari, argintari, spiţeri etc. Aceasta din urmă este pusă sub ocrotirea legaţiunii suedeze din Constantinopol şi biserica ei are turn cu ceas şi clopot. De asemenea, şi evreii îşi au sinagoga lor...

Aş mai dori să vorbesc apoi despre o altă clădire ridicată de Mihai Cantacuzino, unchiul fostului domn Ştefan, gâtuit de turci. Această clădire menită să servească de şcoală şi de spital este făcută în felul unui han sau mănăstire şi se numeşte Colţea, în limba germană *Ecke* sau *Winkel*. Asupra acesteia am de observat ceva special şi anume, este unica clădire din Ţara Românească care deasupra zidului înconjurător are un turn în patru colţuri zidit după felul de construcţie german. În primul etaj al acestui turn, chiar deasupra porţii de intrare, se află pictaţi doi soldaţi în uniformă germană, aşa cum au fost soldaţii germani echipaţi în ultimele războaie cu turcii, având arma pe umăr, ca şi cum ar fi de sentinelă. Toată osteneala ce am pus-o să aflu rostul acestei picturi, precum şi rostul clădirii acestui turn, a fost zadarnică. N-am putut afla nimic mai mult decât ceea ce se spune îndeobşte că ar fi clădit de suedezi.

Vine la rând apoi hanul Şerban Vodă, clădit de domnitorul Şerban Cantacuzino, unul dintre hanurile cele mai însemnate, căci se află aci 7 hanuri. În acest han a simulat fuga domnitorul Ghica în timpul ultimului război ruso-turc când oraşul Bucureşti a fost ocupat de ruşi, mai mult cu voia şi ştirea lui.

Mănăstirea Văcăreşti, zidită de Nicolae Mavrocordat, a devenit şi mai însemnată prin lupta ce s-a dat aici între ruşi şi turci în ultimul război decât prin poziţia sa măreaţă şi frumuseţea clădirii. Această mănăstire, ca şi Cotroceni, ctitorie Cantacuzinească, este aşezată în afară de oraş şi anume, una în partea de răsărit, alta în partea de apus. Amândouă au aşezări foarte frumoase fiind înconjurate de grădini cu vii şi pomi roditori.

Mănăstirea Mihai Vodă, care poartă numele ctitorului ei este aceea unde domnitorul anterior (Alexandru Gr. Ghica) şi-a ales reşedinţa de vară;

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

are o aşezare minunată, dar este într-o stare de plâns. Tot aşa este şi mănăstirea Radu Vodă care poartă şi ea numele ctitorului şi e aşezată pe o înălţime având o privelişte frumoasă.

Drept cel mai frumos loc în apropierea Bucureştilor trebuie să numesc insula Sf. Elefterie. Chiar dacă n-aş descrie această aşezare fermecătoare la poalele grădinilor cu vii şi pomi roditori, ce se prelungesc până la marginea Dâmboviţei, închipuirea oricui ar putea să-şi făurească minunăţia acestui loc numai privindu-i planul. Un loc fără asemănare pentru oraşul în care domneşte luxul şi plăcerea... Nici un han, nici o sală de petrecere, doar lângă biserică casa unui popă sărac, care se ocupă cu creşterea albinelor. Asta-i tot ce poţi găsi în această insulă ce românii nu o onorează nici măcar o dată pe an cu vizita, exceptând pe Doamna de acum, care nu află altă plăcere decât în acest loc, unde vine uneori în serile cu lună, rămânând acolo până la miezul nopţii.

Se întâmplă uneori ca un boier de primul rang să ofere domnitorului o petrecere la conacul moşiei, conace fiind destul de numeroase în jurul oraşului Bucureşti. Eu însumi am luat parte la o petrecere dată în cinstea domnitorului de marele vornic Filipescu, ce se afla în faţa insulei Sf. Elefterie, pe unul din braţele Dâmboviţei. Petrecerea a constat din ospăţul de la prânz, bal şi jocuri de artificii".

Trebuie să recunoaştem că ne aflăm pentru prima oară în faţa unei descrieri documentate şi amănunţite a Bucureştilor şi a împrejurimilor sale. Sulzer a încercat chiar să facă identificări arheologice, aşezând Bucureştii nu departe de vechiul castru roman Pinum, lucru îndoielnic de altfel în lipsa unor cercetări temeinice pe teren. Originea numelui oraşului o atribuie, printr-o etimologie destul de curioasă cuvântului *bucuria*, veselia, Bucureşti însemnând astfel *Oraşul Bucuriei* (*Freudenstadt*). Toţi călătorii de mai târziu vor prelua de altfel această tradiţie de la Sulzer. Nu este necesar să insistăm asupra celorlalte amănunte cuprinse în descrierea lui Sulzer deoarece reiese limpede din text bogăţia sa de informaţii, cunoştinţele temeinice şi spiritul său de analiză. De aceea pe drept cuvânt trebuie să-i atribuim lui Sulzer meritul de a fi dat prima relatare ştiinţifică asupra oraşului Bucureşti.

Călătorii străini care s-au perindat după Sulzer în cursul veacului al XVIII-lea n-au egalat nici unul temeinicia eruditului cercetător elveţian, mulţumindu-se a face descrieri pitoreşti ale oraşului, în care avea precădere elementul anecdotic. Tocmai în prima jumătate a sec. XIX vor mai apărea memoriale atât de documentate asupra Bucureştilor, elaborate de un Wilkinson, Demidov sau Vaillant.

Hugas Ingigian

Dintre călătorii străini care s-au perindat prin Bucureşti în vremea lui Mavrogheni şi a înaintaşilor săi citäm pe preotul armean Hugas Ingigian (1758-1843), învăţat autor de scrieri istorice şi geografice care a lăsat o bună descriere a oraşului inclusă într-o vastă lucrare intitulată *Geografia celor patru părţi ale lumii*, elaborată în 11 volume sub auspiciile congregaţiei religioase a Mechitariştilor din Veneţia, la care a contribuit şi dânsul. Ingigian a redactat părţile referitoare la Turcia europeană şi Armenia, inserând capitolul despre ţările româneşti în volumul VI al acestei vaste colecţii, tipărită la Veneţia în 1804. Ştirile corespund însă epocii 1780-1785 şi tratează despre situaţia lor geografică, guvernämântul, organizarea administrativă şi bisericească, situaţia economică ş.a. Despre Bucureşti apar următoarele date:

"Bucureşti este capitala Valahiei, are forma rotundă şi se găseşte în judeţul Ilfov, pe malul Dâmboviţei. Domnul trăieşte aici într-un palat făcut din piatră. Numărul locuitorilor în anul trecut ajungea la 50.000, aparţinând la diferitele naţiuni şi sunt împărţiţi în 67 mahalale. Casele, în loc de olane, sunt acoperite cu lemn, ca la unguri şi leşi. Aproape fiecare casă are curte şi casele locuitorilor de seamă sunt împrejmuite cu gard de scânduri, căci acolo nu se găseşte piatră iar uliţele sunt pavate cu lemn; fiecare casă are grădină cu fel de fel de pomi care dau oraşului un pitoresc aspect rural.

Apa vine de la Dâmboviţa şi este sănătoasă; împărţită în două, îndestulează oraşul. Locuitorii spun Dâmboviţei <<apă dulce, cine bea nu se mai

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

duce>>; cu aceasta vor să spună că aici viaţa este mai liberă decât în celelalte oraşe ale imperiului otoman. Apa puţurilor este neplăcută, iar cişmea nu există acolo. Acolo sunt numeroase biserici, mănăstiri şi hanuri care în majoritate sunt construite de către domni şi care poartă numele acestora, de exemplu: Şerban-Vodă, care s-a făcut bei la începutul secolului trecut, iar hanul Sf. Gheorghe îşi ia numele de la biserica de acolo, zidită de Vodă Brâncoveanu. Numărul bisericilor şi al mănăstirilor care se găsesc în oraş şi împrejurimi se zice că ajunge la 380: acestea numai cele zidite în piatră, fără a număra pe cele din lemn, cu care ar fi peste 400; însă Bor (generalul Fr. Wilhelm Bawr), care se găsea acolo în timpul sultanului Mustafa III, pomeneşte de 28 mănăstiri din piatră şi 31 de biserici tot din piatră, precum şi de 20 de biserici din lemn şi 10 paraclise. Înainte vreme bisericile armeneşti erau numeroase; acum sunt două din piatră, una este mică. Şi luteranii au o biserică, acolo au şi tipografia lor; tot acolo era înainte şi o manufactură de stofă şi pânză, ai cărei lucrători erau cei mai mulţi nemţi".

Ştirile asupra Bucureştilor conţin date noi încă nerelatate de alţi călători. Astfel, numărul populaţiei de 50.000, precum şi împărţirea oraşului în 67 de mahalale corespund realităţii. Este exagerat însă numărul bisericilor de 400, fapt curios având în vedere că autorul a cunoscut statistica lui Bawr, care dădea cifre exacte. În această relatare apare pentru prima oară vechea zicală populară "Dâmboviţă, apă dulce...", care va figura mai apoi în toate descrierile Bucureştilor făcute de călătorii străini din sec. XIX. Tot pentru prima oară se menţionează şi atelierul manufacturier de stofă şi pânză cu lucrători nemţi, probabil acel de la Pociovalişte. În schimb, nici unul din izvoarele cunoscute până astăzi nu menţionează că armenii ar fi avut în sec. XVIII la Bucureşti mai mult de o singură biserică de piatră, şi aceea în vremea ridicării ei în sec. XVII afară din oraş.

Clerici şi Diplomaţi la Curtea Domnească

În august 1782 a fost primit la Curtea domnească arhimandritul catolic din Pastrowicz, Georg Markikieviči iar la 9 iulie 1783 a trecut prin oraş căpitanul topograf austriac Karl Dominic Redange von Titelsberg, ce a lăsat o scurtă menţiune neînsemnată privitoare la Bucureşti într-o lucrare a sa de geografie politică şi istorie a posesiunilor turceşti din Europa; la 1784 se opreşte în Bucureşti cavalerul Duvernois, din serviciul contelui Charles d'Artois, fratele regelui Franţei, Ludovic XVI; cunoscutul medic sas din Sibiu, Andreas Wolff (1741-1812), autor al unei descrieri istorico-statistice a Moldovei, se afla în Capitală la 1784. Trecând de mai multe ori prin oraş, în 1781, 1783 şi 1784, patriarhul Ierusalimului, Avramie II Abaza (1775-1787), a fost primit cu cinste la curtea lui Nicolae Vodă Caragea, iar cu prilejul uneia dintre şederile sale în oraş înaltul ierarh porunceşte rezidirea din temelii a vestitului han al lui Constantin Vodă de pe Podul Mogoşoaiei.

Un alt călător, sir John Petty, vărul primului ministru britanic, sir William Petty de Landsdowne şi Wycomb, trece cu soţia şi fiica sa în vara anului 1784 prin Bucureşti venind din Ardeal, în drum spre Constantinopol. Datorită recomandaţiei baronului Samuel de Brukenthal, guvernatorul Transilvaniei, ei sunt primiţi cu cinste la 31 iulie de Raicevich, care ajunsese din secretar domnesc agent şi reprezentant consular al Austriei la Bucureşti; oaspeţii au fost primiţi de domnitorul Mihai Vodă Suţu şi de doamna sa. Cu prilejul unei nunţi boiereşti unde au fost poftiţi, străinii au admirat frumoasele giuvaericale care împodobeau femeile şi bogăţia costumelor croite după moda ţarigrădeană şi autohtonă. După câteva zile de şedere în Bucureşti, sir Petty cu familia sa au fost nevoiţi să se întoarcă în Ardeal, neputând continua călătoria spre Constantinopol.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Jeremy Bentham

Ştiri economice de seamă privitoare la activitatea manufacturilor din Bucureşti sunt înfăţişate într-o scrisoare a cunoscutului filantrop şi jurisconsult englez Jeremy Bentham (1748-1832) care a poposit în oraş între 25 decembrie 1785 şi 2 ianuarie 1786, în călătoria sa de la Constantinopol la Odesa. El a fost primit cu ospitalitate de către Ivan Ivanovici Severin, consulul rus şi de Raicevich, agentul austriac şi s-a interesat de activitatea atelierelor manufacturiere locale. Iată relatarea acestui călător englez cuprinsă în scrisoarea sa din 8 ianuarie 1786 adresată unui prieten din Anglia, anume Eaton:

"În timpul şederii mele la Bucureşti, unde diferite împrejurări m-au silit să petrec 8 zile, am cumpărat două piei, una roşie, cealaltă galbenă, amândouă bune, dar mai ales cea roşie; ea consta dintr-un material scorţos, aşa după cum am văzut folosindu-se uneori în Anglia la cele mai luxoase legături de cărţi; mi s-a spus că era piele de capră prelucrată la Rusciuc pe Dunăre. Pentru cea roşie mi s-a cerut 4 piaştri... Au luat (numai) 2 şi jumătate datorită serviciilor unei călăuze credincioase; pentru cea galbenă mi s-a cerut 2 piaştri şi mi s-au luat 70 de parale (valoarea unei parale este de aproape o jumătate de penny englez).

Am trecut prin Rusciuc, dar n-am aflat despre această manufactură decât mai târziu. În Bucureşti se găsesc una sau două case reunite, unde am văzut prelucrându-se piele roşie, dar exemplarele pe care le-am zărit în prăvălii erau cu totul diferite de celelalte şi mult inferioare şi am găsit că manufactura era de aşa mică importanţă, încât numai puţine persoane, din cele multe pe care le-am întrebat, aveau cunoştinţă despre ea. (*At Bucharest also there is a house or two houses together, where I saw them manufacturing red lather; but the specimens I saw of it at the shops were very different from the other, and much inferior; and I found the manufacture there was in so little account, that but few persons, out of many I questioned knew of its existence*). S-a nimerit ca să o descopăr în chip întâmplător când mă plimbam fără ţel prin apropierea staţiei de carantină la poalele dealului, care scoboară repede în apropierea oraşului. Când se ajunge la acea staţie, trebuie urmat drumul din dreapta dintre cele două în care se desparte drumul principal, tăbăcăria aflându-se la o distanţă de aproape un sfert de milă în împrejurimile oraşului. Ea poate fi recunoscută după pieile care se văd atârnând în diferite stadii de prelucrare. La intrarea în atelier, am văzut un om care pisa o substanţă vegetală, ce părea să fi fost o frunză, dar în starea în care am găsit-o era tocată în mici bucăţele, încă nu în pulbere. Cu cât devenea mai fină, cu atât se apropia ca înfăţişare de pulberea care, după cât mi se pare, este cunoscută în toată Turcia sub numele de *Al Henna* sau *Hina*, fiind întrebuinţată de femei pentru colorarea unghiilor în roşu...Mi s-a spus peste tot că această substanţă colorantă provine din Egipt. Cine ştie, dar s-ar putea ca aceasta să nu fie altceva decât garanţă (roibă), pe care n-am văzut-o decât ca plantă în creştere. În caz că nu şi dacă ar fi totuşi o plantă specifică Egiptului, noi am putea-o mai întâi importa în Anglia şi după aceea să o cultivăm în Indiile de Vest... Cu consimţământul oamenilor, am luat cu mine o mostră din substanţa întrebuinţată în Bucureşti, pe care o păstrez spre a o experimenta şi a o confrunta cu *Henna* din care am făcut de asemenea o provizie..."

Călătorul englez relatează aspecte din viaţa societăţii bucureştene, pe care a cunoscut-o prin mijlocirea consulilor Severin şi Raicevich şi din care făceau parte şi câţiva străini, ca de pildă secretarul francez al domnitorului, de la Rose şi profesorul de limbă germană Weber. Bentham a fost uimit mai ales de pregătirea şi educaţia unui "Costache, tânăr grec de 22-23 ani, crescut la Constantinopol, al II-lea grămătic la Vistierie. Vorbeşte bine franceza şi citeşte engleza, pe care a învăţat-o cu Weber şi pentru care este pasionat. L-am întrebat de Teatrul Italian (ce spuneţi despre un Teatru italian la Bucureşti?) adus la îndemnul său. Un englez fiind o pasăre rară în această ţară, Costache era sau se prefăcea a fi foarte bucuros de a mă vedea. La întoarcere m-a luat în trăsura sa, deoarece la Bucureşti ca şi la Petersburg orice coşar (chimney sweeper) îşi are trăsura sa... La dânsul, sau în altă parte, veţi întâlni doi boieri europenizaţi, tinerii prinţi Cantacuzino. El însuşi a mărturisit a fi unul dintre cei 4 sau 5 adepţi ai lui Helvetius; pe tovarăşii săi discipoli nu-i poate mărturisi, dar bănuiesc că aceşti doi fac parte din ei şi ar fi posibil că însuşi fiul domnitorului să fie altul... Domnitorul însuşi pe care aş fi dorit să-l văd, nu m-a putut primi fiind bolnav cu adevărat".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

"În afară de tăbăcării, Bucureştii mai au şi o sticlărie, care produce sticlă pentru geamuri, destul de bună şi simţitor mai ieftină decât sticla de Boemia, ce se găseşte din belşug aici (*Besides its leather manufactory, Bucharest has its glasshouse, which affords a tolerable Crown glass, still cheaper than the cheap Bohemian glass which abounds there*). Lemnele de foc nu costă aproape nimic, iar construcţiile de cărămidă sunt relativ ieftine, cu toată uriaşa cantitate de materiale risipite fără rost".

Călătorul englez îşi încheie observaţiile manifestându-şi recunoştinţa pentru Michel sau Michali, un italian din serviciul agentului consular Raicevich care l-a îndrumat şi l-a slujit "cu multă credinţă în timpul şederii sale în Bucureşti. Acest om era originar din Veneţia, stăpân al unei mese de biliard şi al unei prăvălii de zaharicale, folosit uneori de reprezentantul Austriei şi în calitate de om de casă şi bărbier".

Notele de călătorie ale lui Jeremy Bentham, bazate pe un spirit de observaţie ştiinţifică, diferă mult de obişnuitele însemnări de drum cu care am fost obişnuiţi până acum. Jurisconsultul englez se bucura de o serioasă pregătire în domeniul ştiinţelor economice, manifestând mult interes pentru micile noastre ateliere manufacturiere atât de puţin dezvoltate pe atunci. Amănuntele date privitoare la prelucrarea pieilor, la substanţa colorantă şi la preţul lor sunt deosebit de preţioase, nefiind consemnate de nici o altă mărturie externă. Cât despre existenţa unei sticlării la Bucureşti în 1786, relatările lui Bentham constituie unicul izvor de informaţie în această privinţă, ştirea fiind cu totul inedită. La fel de interesante sunt şi observaţiile privitoare la începuturile europenizării unei părţi a societăţii bucureştene, unii boieri complăcându-se în societatea străinilor, studiindu-le limba şi obiceiurile şi adoptând în parte moravurile lor. Existenţa unor adepţi ai doctrinei lui Helvetius la Bucureşti ni se pare deosebit de sugestivă pentru noua mentalitate care începea să se înfiripeze în cercul câtorva boieri animaţi de idealuri generoase. De asemenea, prezenţa în oraş la 1786 a unui teatru italian şi răspândirea jocului de biliard, atestă introducerea moravurilor apusene în rândurile societăţii bucureştene.

Vechi zidiri bucureştene: Fundenii Doamnei

Ana Maria ORĂŞANU

"Cine ştie pentru ce nuntă domnească fusese zidită, căci pe zidurile ei albe se desfăşoară o întreagă decoraţiune făcută de un maestru persan, ale cărei motive sunt flori şi fructe, păuni şi peşti în bazine răcoritoare, palate luminoase ca acele din «O mie şi una de nopţi» şi chiparoşi punând în acest ansamblu punctuaţia unui ritm".

G.M. Cantacuzino

Edificiile ridicate de Cantacuzini în secolele XVII-XVIII dovedesc o concepţie funcţională şi estetică unitară, definitorie ilustrei familii. Ctitori, comanditari sau ispravnici de lucrări, Cantacuzinii au înnoit programele arhitectonice ale epocii, acordând prioritate problemelor din sfera decorativului. Aşa s-a configurat un grup preţios de monumente la care tradiţiile constructive munteneşti au îmbrăcat expresii plastice inedite, cu forme riguros controlate şi cu o ornamentică monumentală rafinată, specifică prin motive şi meşteşug.

Din acest punct de vedere, cea mai relevantă creaţie este ctitoria spătarului Mihai Cantacuzino de la Fundenii Doamnei, edificiu bucureştean zidit în urmă cu trei secole, respectiv în anul 1699, după cum atestă şi o inscripţie exterioară din zona pridvorului.

Amplasată pe şoseaua Fundenii Doamnei, în apropierea lacului cu acelaşi nume, biserica Sf. Eftimie este un mic lăcaş de tip triconc, iniţial capelă de curte pe lângă o somptuoasă reşedinţă cantacuzină. A devenit apoi biserică de sat, înconjurată de vechiul cimitir comunitar, aşa cum dovedesc cele câteva cruci de sec. XVIII-XIX păstrate în preajma sa. În anul 1860 a fost restaurată de Doamna Maria Ghica, soţia domnitorului Grigore Ghica, proprietara de atunci a locurilor, de unde şi numele de Fundenii Doamnei. Astăzi biserica dăinuie într-o frumoasă

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

grădină străjuită de ziduri înalte, care o ocrotesc de un peisaj urban agresiv. Ea şi-a păstrat de-a lungul timpului formele şi decoraţia exterioară, fără egal în arhitectura noastră religioasă.

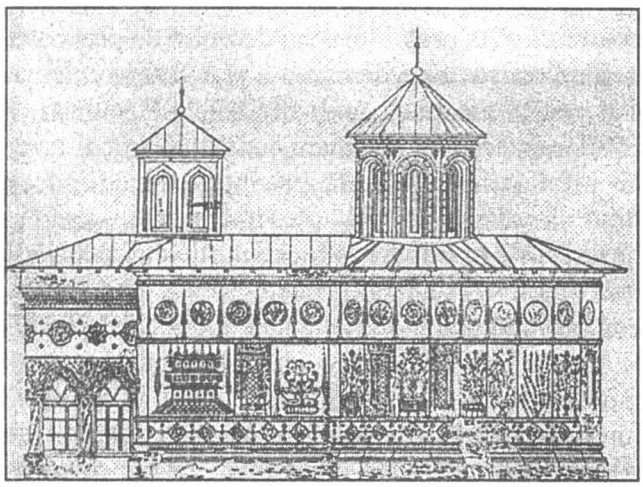

Biserica Fundenii Doamnei

Într-adevăr, rezolvarea estetică a faţadelor sale este un caz unic la noi, prin soluţia decorativă de acoperire integrală cu stucatură (iniţial policromă), prin modul de dispunere a acesteia în registre continui, ca şi prin natura exclusiv laică a motivelor alese.

Aparatul decorativ caracteristic principalelor ctitorii ale spătarului Mihai Cantacuzino (R. Sărat, Sinaia, Colţea), compus din excepţionale sculpturi în piatră la portaluri, coloane şi ferestre, la care se adăugau frescele interioare ale pictorului de familie, zugravul Pârvu Mutu, capătă la Fundenii Doamnei o nouă valenţă plastică, stucul. Stucatura fină, obişnuită pe atunci doar pentru decorul interior al locuinţelor bogate, inundă întreaga suprafaţă parietală a faţadelor cu graţioase reprezentări, specifice artei persane, care sugerează universul mirific al basmelor orientale.

Faţadele sunt împărţite în trei registre, dominant fiind cel median care include şi ferestrele. Registrul inferior, de peste soclu, este decorat cu panouri polilobate înlănţuite şi pline cu flori. Registrul superior, de sub cornişă, cuprinde medalioane florale circulare, între care se interpun chiparoşi cu siluete zvelte. Registrul median, separat de cele două prin brâie delicat modelate în formă de solzi şi frânghii atrage atenţia prin exuberanţa motivelor sale ample şi minuţios tratate, dispuse în 17 panouri. Excepţională este imaginea unui palat cu trei caturi animat de propria-i arhitectură şi decoraţie: arcade, scări, ferestre, acoperiş cu cupole, precum şi numeroase lampioane aninate la toate etajele care sugerează iluminarea feerică a interioarelor. Alte panouri sunt împodobite cu buchete imense de flori aşezate în vază delicate, havuze măiestrit sculptate, cu jocuri de ape şi peşti fantastici, vegetaţie diafană şi păuni graţioşi.

Impresia artistică este amplificată de alăturarea reliefurilor de stuc şi piatra sculptată de la ancadramentele ferestrelor, cu profil adânc şi cu motive binecunoscute artei brâncoveneşti: vrejuri de viţă, flori şi frunze de dovleac, iar la bază – capete de heruvimi înaripaţi.

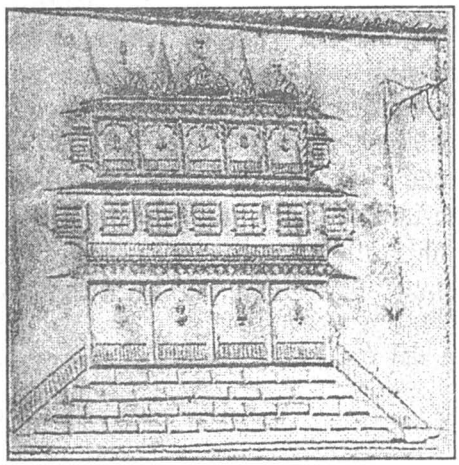

Biserica Fundenii Doamnei: detaliu faţadă

Orice încercare de a descrie acest mic şi preţios univers estetic care este biserica Fundenii Doamnei se constituie doar într-o invitaţie de a căuta comorile trecutului bucureştean şi dincolo de limitele centrului istoric tradiţional, de a descoperi comorile artei vechi româneşti în locuri nebănuite, care le-au ferit de vitregiile ce s-au abătut adesea peste oraş. Ele ne sunt mostre ale unor vremuri neştiute, nebănuite sau cu totul uitate de unii dintre bucureştenii de azi.

Bibliografie selectivă: din Colecţia de Memorie locală a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu":

1. Dumitrescu Marin, *Istoricul a 40 de biserici din România*, Bucureşti, Tipografia "Vocea Învetătorilor", 1899.
2. Popa Corina şi Năstase Dumitru, *Biserica Fundenii Doamnei*, Bucureşti, Editura Meridiane, 1969.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărţii

Însemnări de demult pe manuscrise necunoscute din colecţiile Bibliotecii Academiei

Ioana ZMEU

Evanghelie, 1693

Circulaţia şi producţia, precum şi importanţa scrierilor manuscrise sau tipărite în Ţările române au fost îndelung şi asiduu căutate şi cercetate. Studii multe şi serioase se continuă şi în zilele noastre şi nu puţini sînt oamenii de carte care aduc elemente relevante asupra trecutului istoric, lingvistic şi cultural al poporului român.

Mai puţin băgate în seamă şi adunate, însemnările pe cartea manuscrisă sau imprimată, fie ele note de copist sau de altă natură, au o valoare adeseori egală cu a operei ce le poartă între filele sale. Multe dintre acestea deschid o perspectivă interesantă asupra circulaţiei textelor şi a copiştilor în cuprinsurile provinciilor româneşti, oferă posibilitatea stabilirii vechimii textelor, ne dezvăluie un colţ din viaţa dramatică a culturii româneşti sau eforturile băneşti deosebite ale unor oameni ai vremii pentru cumpărarea cărţii. Altele reţin fapte de istorie politică şi economică sau de istorie socială, fenomene sau calamităţi naturale sau simple date de stare civilă.

Pe cîteva din manuscrisele intrate în colecţiile Bibliotecii Academiei Române în ultima vreme, manuscrise ce au fost copiate sau au circulat prin părţile Transilvaniei, mîini dibace au aşternut date deosebit de interesante asupra trecutului poporului nostru şi cu valoare de document unic.

Mişcările sociale şi politice, sărăcirea ţărănimii şi a clerului prin aservirea ţărănimii libere, prin generalizarea şi sporirea robotei, prin înmulţirea dijmelor în produse şi animale mici, precum şi darea sau convertirea în bani a unor obligaţii iobăgeşti, toate acestea îi silesc pe locuitorii din Breb[1] să pună mînă de la mînă pentru înzestrarea bisericuţei lor cu un *Triod slavonesc* copiat în Moldova în veacul al XVI-lea, aşa cum au ţinut să rămînă scris în partea superioară a filelor 26^{v}-44: "Cu îndemnaria Tatălui şi cu vriaria Fiiului şi săvîrşitul Duhului Sfînt, am cumpărat noi, brebenii, această sfîntă carte, anume *Triod* ţveatnaa pre direpţi peatniinţii noştri în 50 de florinţi. Eu, popa Pătraş am dat 30 florini şi cu giupîniasa mia Marie; Bota Toader au dat 10 bani şi un florint; Bota Vasile a dat 50 de bani; Rus Lupul au dat 50 de bani; Rus Ilia au dat 60 de bani; Crîstia Icnat au dat 50 de bani; Sima Grigorie au dat 50 de bani; popa Ion [au dat 50] de bani; Blădă Ionaş a dat 24 de bani; Mălanca Dumitru au dat 36 de bani; Galbăn Grigor au dat 24 de bani; Groseş Dumitru au dat 24 bani; Rus Dumitru şi mă-sa au dat 24 de bani; Sima Cozmoae au dat 24 de bani; Sima Mărica au dat 24 de bani; Sima Ilia au dat 12 bani; Sima Ionuţ au dat 12 bani; Sima Ionaş au dat 12 bani; Sanfiră Ionaş au dat 12 bani. Atîţia au dat, cine mult cine puţinel, toţi au dat pentru păcatele sale şi a părinţi [lor] dumilor sale şi a tot rodul pînă a şiaptia semenţie, iară noi o dăm sfintei besiareci în Brebu, unde iaste hramul lui arhanghel Mihail şi a lui Gavril. Iară cine o va despărţi de la sfînta besiarecă ca o va fura, acela să fie treclét şi proclét de 300 şi 18 de oteţî svinţi şi să fie anathema şi însuş dracul să-i fie giudeţ acelui om. Amin! Scriam în luna lui făurar în 29 de zile, anii de la întruparia lui Hristos 1680".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Stema Mitropoliei Transilvaniei, Chiriacodromionul de la Alba Iulia, 1699

Pe acelaşi codice, filele 56-66, Gheorghe Fedac din Ocna Şugatag[2] notează pe la anul 1887 următoarele referitor la cumpărarea manuscrisului pentru biserica din Breb şi la situaţia limbii române la vremea cumpărării: "Acest *St[r]ajnic şi Pentecostari*, precum arată mai-napoi scris de preotul Pătraş, l-au cumpărat brebenii cu cincizăci de floreni. Preotu Pătraş au dat tr[e]izeci, apoi ceilalţi oameni au plenit cîte un floren şi cei mai mulţi, numai cruceri, în anul de la Hristos 1680, adecă una mie şasă sute optzeci. Totodată, la mine s-au aflat scris din cărţi bătrîne cînd s-au trodus limba ce rusască în Ardeal şi în Maramorăş în anu 1580, una mie cinci sute optzăci. La scr[i]erea me zice că în noăzăci şi cinci de ani a fost limba rusască, dar precum au scris preotu Pătraş cînd au cumpărat cartea au fost togma o sută de ani atunci. În ani[i] aceia au fost şi bătălii multe, că Ţara Ardelului şi Ţara Ungurească au fost supt stăpînirea Turcului, că în anul o mie şasă sute optzăci şi şasă, în september 3 au luat unguri[i] cetatea Buda de la turci cu mare vărsare de sînge, de le-au ajutat şi alţi crai şi cu înpăratu din Vienna. Şi aşa n-au fost cine să bage samă de români. Şi aşea, trecînd preste o sută de ani, încă şi vro doăzăci sau tr[e]izeci, că, cînd au cumpărat carte[a] încă atunci mergè în spori bun limba rusască şi atunci togma o sută de ani a fost. Să cuno[a]şte şi de pe carte, mai ales la Paşti şi în Joimari, în cît îs de învîrtite frunzăle şi stricate. Precum am auzît de la cei bătrîni că în tot satul, sau mai mare sau mai mic, au fost doi preoţi ruseşti şi şi-i drept că la amîndoă besericile încă şi astăzi sum cărţi ruseşti, precum la Paşti, la Joimari şi alte sărbători; deodată au slujit preoţii şi cum au putut înţelege preotu de la oameni, el aşa au scris, precum să vede dintr-această carte mai îndărăt, cum au înţeles preotu rumâneşte. Aşadar încă şi în o mie şapte sute, vro cîţva ani pre deasupra au domnit limba rusască de la o mie cinci sute optzăci. Scris-am eu, Gheorghe Fedac, cîntăreţul Ocnei Şugătagului, în luna lui martie 8 zile 1887, una mie [opt sute] optzăci şi şepte".

Harnicul copist, dascălul Vasile Sturze[3], pribeag moldovean în Ardeal, însemnează pe un *Evangheliar*, copiat cu scrisul său deosebit de frumos în anii 1704-1705, despre răscoala lui Francisc Rákoczi II împotriva Habsburgilor[4], următoarele: Fila 107^{v}: "Scris-am această Liturghie cînd s-au rădicat Rakoţii pe nimeţi la Ardeal. Şi era răutate mare în ţară. Şi am scris în sat în Luca Telec, la popa Vasilie, lîngă Temişvara, să să ştie. Vasilie Sturze mold[oveanul]. Roj [= de la Naştere] 1704, mart[ie] 21".

Stema Mitropoliei Transilvaniei, Chiriacodromionul de la Alba Iulia, 1699

Vasile Sturze se vede silit să se refugieze din calea "curuţilor lui Rákoczi" de la Beiuş lîngă Timişoara, neeliberată încă de sub dominaţia turcească[5], după cum spune la fila 226: "Sfrăşitul

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Evangheliilor pe postul cel mare a duminecilor pînă la Gioimari. Scris-am eu, dascălul Vasile Sturze Badiul din Moldova, cînd am fugit de curuţii lui Rakoţii Frenţ. De la Beiuş am venit şi am şezut în Ţara Turcească, în sat în Luca Telec lîngă Temişvara, la popa Vasilie din Ardeal, di la Ormeniş[6]. Dase znati [= să se ştie]. Roj [= de la Naştere] 1705, oc[tomvrie] 4 dni".

La sfîrşitul trudei sale "copistul istoric" notează pe fila 297: "Sfrăşitul Evangheliilor pre postul cel mare, după izvodul grecesc din Ţara Rumănească ce s-au scos la Bucureşti[7]. Scris-am eu, dascălul Vasile Sturze moldovanul cînd am fugit din Ţara Crişului, de la Beiuş de curuţii lui Rakoţe Frenţ. Şi am şezut la Luca Telec la Temişvara, la popa Vasilie din Ormeniş, din Ardeal. Roj [= de la Naştere] 1705, sep[temvrie] 27 dni". O *Cazanie* copiată, pare-se, de popa Vasile din Brădet-Bihor pe la 1725 (aşa cum rezultă din cele două însemnări de la filele 198^{v} şi 204: "Eu pop[a] Vas[ilie], am scris cînd au fost Blag[o]veşteniile în Gioimari, au fost văl[e]t 1725 de ani". Şi: "Eu, pop[a] Vas[ilie], am scris ot Brădet, m[e]s[e]ţa"), după un *Chiriacodromion* tipărit la Alba-Iulia în anul 1699[8] s-a bucurat de o largă circulaţie în Transilvania, dacă este să ne luăm după numeroasele-i însemnări de secol XIX.

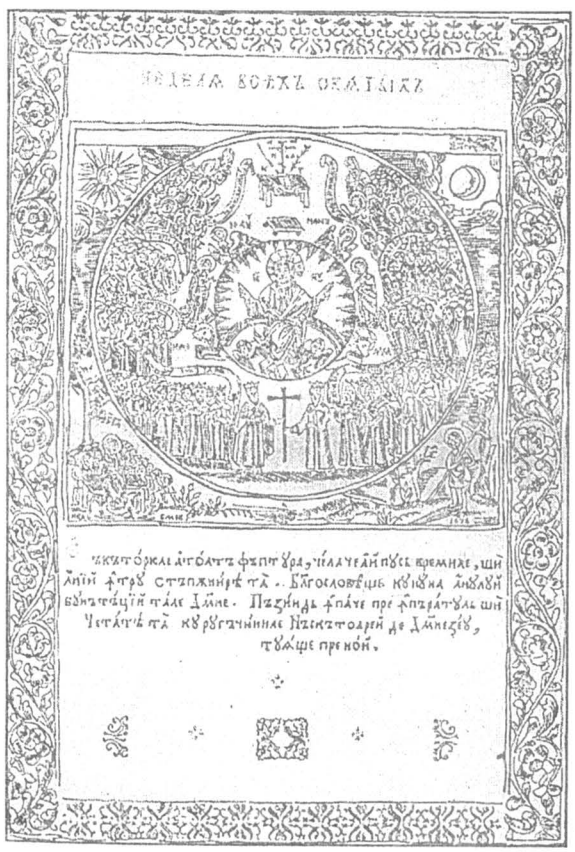

Săptămâna tuturor Sfinţilor, secolul XVII

Frămîntările sociale şi naţionale de la finele secolului XVIII şi începutul veacului al XIX-lea îi determină pe cei ce au avut codicele în mînă să înştiinţeze posteritatea despre cele petrecute.

De la fila I liminară verso aflăm că: "În anul 1811 mare zarvă au fost în Ardel şi mare frică în tătă ţara. Şi într-acela an au fost bişug: grîu bogat, cucuruz, prune, de tăt feliu de rod, vin bogat. Scris-am eu, robu lui Dumnezeu Vasilie Popovici din satul Bochie[9]. Mai, în 23 de zile". Şi tot aci: "Scris-am eu, robu lui Dumnezeu preot Ioan, parohul a Beneştilor lăcuitoriu". Faptul este consemnat şi de către "un boier din Ţara Românească", la fila 281: "În anul 1811 s-au spart Ardealiu, a Banfi[11] ţinut. Cu tătă înpărţie lui s-au răsipit şi s-au topit[12]. Scris-am eu, Gelnicul Vasilie, bătrin boeriu de Ţara Ruminiască, Calinovici".

În anii 1812-1813 Ţara Ardealului fusese bîntuită de iarnă grea şi de o invazie de şoareci, aşa încît au urmat foamete şi scumpete, după cum au ţinut să lase scris martorii oculari ai vremii.

La fila 54^{v} se spune: "În anu 1812, martie în 20 şi în 29 şi 30 şi 31 au picat zăpadă pîn-în genunche. Şi frunza în fagi tătă au fost închiet, cît sta oamenii să-şi déscupăr casăle să dee paele la marhă[13], că zbera de foame. Iarnă ca acee au fost doară un an aci". Iar la fila 62 citim: "Scris-am eu, popa Ion de la Bochia. Cine au [a] ceti să zică să erte Dumnezeu întru preuţi. În anul 1813 în Vidacu Belului[14] au lăsat Dumnezeu lăcuste de şoareci[15], că era şoareci ca frunza şi ca iarba. Şi au tăt mîncat roada de pre faţa pămîntului. Grîu n-au rămas în Bochia nici un spic, nici un pai în sus, ce tăt l-au mîncat. Şi cucuruzu, care era cumu-i brînca, tătu-l rumpè şi-l mînca fără grăunţă. Şi mare foamete au fost în tătă lume atunci, şi în chinpie şi la pădure, cît murè oameni de foame. 1813, agust în 8 zile".

Este de presupus cît au urcat preţurile la bucate şi la vite după asemenea calamităţi.

Astfel, de la fila 168 aflăm că: "În anu 1811 au fost păreche de boi cu 400 [sute] de zloţi[16] şi cu 700 [sute] şi cu 1232". Şi încă, la fila 169: "Scris-am eu, cel mai jos numit robul lui Dumnezeu Vasilii Călinovici, lăcuitor în Bochie, 1813, cînd au fost foamete în Vidicu Beliului în anu 1813. Tăţi am stat să perim de foame. În Beiuş au fost vica[17] de coceni de cucuruz cu 6 zloţi numai aşè goi fără grăunţă". Mai amănunţit şi mai dramatic ni se prezintă situaţia la fila 225^{v}: "În anu 1814 au fost chebelu[18] de grîu cu 122 de zloţi, cucuruzu cu 112 zloţi, orzu 70 zloţi, ovăsu 14 zloţi. Să ţinem minte. În Groşi[19] au murit de foame o muere şi un

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

prunc. Foamete au ţînut un an închiet. În anu 1814 cum au fost lume suşagată"[20]. Ca să ne dăm seama cît de ridicate au fost preţurile, dăm şi nota de la fila 63^{v}, care zice că: "În anul 1815 au fost chebelu de grîu cu 38 de zloţi, critări 2280, bănuţi 9360".

Codicele a circulat mult şi a fost intens folosit în parohiile judeţului Bihor, lucru atestat de numeroasele însemnări, conţinînd şi nume de locuri şi nume de posesori, după cum am văzut mai sus. La filele 177^{v}-178 aflăm scris: "Aceasta sfîntă Păucenie este a lui Calina Vasile din Bochie. Şi o am dat eu, Calina Vasilie cel bătrîn din Bochie cu 12 [sprăzeci] zloţi, a lui să fie pîn-la giudeţ, cu pace să-l stăpînească. În anul 1811 martie în 24 de zile s-au vîndut. Martori este Calina Mihai şi Calina Ion şi Novac Tomă, Stan Toader, Mistor Mitre". Şi la fila 179^{v} altă notă: "Aceasta Epistolie este a lui Calina Vasilie din Bochie. Scris-am eu, cel mai gios numit, Vasilie Popovici din Bochie lăcuitoriu".

De la un popa Mihai din Craiova[21] aflăm că, venind în Bochia în anul 1827 s-a căsătorit cu fata preotului Calina Vasilie şi, fiind aci doi preoţi, acesta a fost doi ani învăţător şi după aceea a urcat treptele clericale.

Am mai reţinut o însemnare referitoare la ctitoria bisericii din Beneşti[22]- Bihor, de pe fila 298^{v}.

"Pentru vecinica pomenire, am scris în Beneşti, Petru Marchiş, paroh în Beneşti, cetind întru aceasta carte mai întîi cînd s-au sfinţit bisérica satului Beneşti. S-au făcut bisérica în anul 1828 şi s-au sfinţit în anul 1830, în luna lui octom[vrie] 3 zile. Deci dar, întîiul preut am fost bisérecii aceiaş".

Fiecare însemnare este rezultatul priceperii şi talentului celui ce a însăilat-o, impresionînd cu gîndul şi simţirea sa, cu viaţa pe care a dus-o. Importanţa unor astfel de note a fost apreciată de toţi cei ce au dat de ele[23]. Nicolae Iorga vedea scrisă în aceste însemnări "istoria ţării prin cei mici"[24].

Cercetătorul ce s-ar încumeta cu strîngerea notelor de tot felul de pe cartea manuscrisă sau tipărită, pe lîngă satisfacţia descoperirii în acestea a poeziei originale sau a informaţiei istorice, ar pune la îndemîna cititorului literatura fascinantă a însemnărilor.

Note

1. Comună în jud. Maramureş.
2. Comună în jud. Maramureş.
3. Vezi G. Ştrempel, *Copişti de manuscrise romîneşti pînă la 1800*, vol. I, Bucureşti, 1959, p. XXXI, XL, 233-237.
4. Este vorba de răscoalele ţărăneşti, cunoscute sub denumirea de "răscoala curuţilor" dintre 1703-1711 împotriva monarhiei habsburgice.
5. Timişoara a fost ocupată de austrieci în urma păcii de la Passarowicz (iulie 1718).
6. Localitate pe lîngă Turda.
7. Bibliografia românească veche, I, p. 328, nr. 95, Bucureşti, 1693.
8. Bibliografia românească veche, I, p. 372, nr. 115.

9 - 10 Comune în jud. Bihor.

11. Gheorghe Bánffy (II), preşedintele guvernului Transilvaniei, 1787-1822.
12. În anul 1809 Napoleon ocupase Viena, iar corvezile şi recrutările la oaste vlăguiseră populaţia Transilvaniei.
13. marhă = vită
14. Localitate în jud. Bihor.
15. lăcuste = mulţime, puhoi.
16. un zlot = 60 crăiţari.
17. vică, vecă = baniţă.
18. chebel, chiubel = capacitatea a trei baniţe.
19. Comună în jud. Bihor.
20. suşagată = necăjită.
21. Craiova (Craiva) = comună în jud. Bihor.
22. Comună în jud. Bihor.
23. Ilie Carfus a cules o parte din însemnări în volumul: *Însemnări de demult,* Iaşi, Junimea, 1975.
24. "Revista istorică", VII (1921), nr. 1-3, p. 26.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dunărea - factor comun la Sebastian Münster, Evliya Çelebi şi Ferdinand Marsigli

Dalila-Lucia ARAMĂ

Împăratul Tiberiu, care şi-a petrecut ultimii ani de viaţă în insula Capri, a rămas viu în amintirea locuitorilor care leagă de numele lui "Timberio" toate locurile, fragmentele antice de marmură şi piatră, monedele vechi şi toate vestigiile trecutului ce ies la iveală din pământ[1].

De întrebi pe vreun locuitor din Moldova de când datează cutare aşezare veche sau biserică ori pod, îţi va răspunde cu convingerea unei certitudini neclintite, "din timpul lui Ştefan cel Mare". Şi aceasta pentru că personalităţile puternice îşi lasă amprenta aproape indelebilă asupra locurilor unde au trăit, amprentă ce se transmite, prin tradiţie, generaţii în şir, amplificându-şi caracterul, trecând ades în rândul miturilor, ceea ce este valabil nu numai pentru oameni, ci şi pentru elemente ale naturii, printre care un loc de frunte îl deţine apa. Egiptenii considerau Nilul un dar al cerului, aproape de divinitate. În Europa, Dunărea este un fluviu rege, cântat şi cinstit ca atare, studiat din cele mai vechi timpuri[2], şi sub numele de *Istros*, purtat până la Porţile de fier şi sub acela de *Danubius*, până la vărsare. Impresiona şi prin apa sa bună, curată şi debitul mare, aproape constant, în ciuda perioadelor secetoase.

Acest evantai de calităţi a făcut Dunărea şi mai preţioasă pentru popoarele din spaţiul geografic pe care îl străbătea cu măreţie, făcându-le să lege, întemeiat sau nu, de numele său, o sursă aducătoare de apă în Bizanţ.

Constantinopolul fiind mereu expus la pericolul asediilor, s-a avut în grijă amenajarea mai multor conducte şi mari rezervoare ce puteau aduce şi înmagazina o cantitate de apă potabilă suficientă pentru aprovizionarea populaţiei pe durata mai multor ani. Aceste conducte şi rezervoare au fost construite în timpul domniei a diferiţi împăraţi şi în diverse locuri ale cetăţii şi erau alimentate fie pe cale subterană fie la suprafaţă. Numeroase sunt relatările despre apeductele şi cisternele Constantinopolului, de la Procopius din Cesareea şi până la Petrus Gyllius[3], dar una care, se pare, este mai puţin cunoscută este aceea a lui Evliya Çelebi, care în partea a treia a descrierii călătoriilor sale în Europa, Asia şi Africa[4] povesteşte că una din sursele acestea provenea tocmai din Dunărea cu apa dulce renumită.

Regele Yanvan, dorind să procure apă pentru marea cetate a Istanbulului, a pornit să facă un canal dinspre Dunăre spre acesta, în care scop a început să sape în drumul înalt de lângă cetatea Severin sau Siverin, nu departe de fortăreaţa Fetislan (lângă Cladova), în malul acestui fluviu, întorcându-i astfel apele spre locul numit *Azad-li*, în vecinătatea Constantinopolului. După aceasta a ridicat în albia fluviului o barieră de stânci puternice, cu o poartă de fier[5] care se poate încă vedea, precum a văzut şi Evliya Çelebi, în trei dăţi diferite, când a fost acolo în serviciu comandat. Locul este denumit poarta de fier a Dunării (*Dona demir kapu-si*) şi este foarte temut de navigatori, care uneori îşi descarcă vasele acolo, pentru ca, uşurate de încărcătură, să poată trece în siguranţă.

De asemenea tot Yanvan a mai înălţat altă piedică sau barieră în Dunăre, numită *Tahtah-lu sedd*, unde multe corăbii pier în fiecare an, ceea ce se întâmpla când fluviul se revărsa primăvara, căci regele Yanvan deschidea poarta de fier şi bariera ca să permită apelor să treacă la vale spre Istanbul, unde se vărsa în Marea Albă (Mediterana), prin gura numită iniţial *Istir-diyah kapu-si* (poarta scoicilor) iar ulterior *Lang-hah kapu-si*. Toate acestea au fost făcute de regele Yanvan pe timpul lipsei regelui Vezendun care se dusese în pelerinaj la Ierusalim.

La întoarcerea acestuia, unchiul său Kojak Yanvan a mers la Scutari, să-l întâlnească şi de îndată ce s-au văzut, Vezendun s-a interesat de rezultatul planului, dacă a reuşit ceea ce urmărea în legătură cu Dunărea. Răspunsul sentenţios a fost: "ca pe o femeie am tras-o de păr în Makeduniyah (Constantinopol), pe unde curge acum".

De abia rostise însă acest trufaş răspuns când, pe neaşteptate, fluviul se întoarse, părăsindu-şi albia cea nouă şi ţâşnind înainte într-o mare fântână, la un loc numit *Dona-degir-manleri* (morile Dunării), între Varna şi Paravadi, unde un şuvoi puternic învârte un mare număr de mori, care măcinând, aprovizionează cu făină întreaga

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

populaţie a Dobrogei. Tot Evliya Çelebi relatează că un alt braţ al Dunării ţâşneşte drept lângă Kirk Kilisa (Patruzeci de biserici), printre stâncile de la *Bunar hisar* (Castelul izvorului) iar un altul se pierde în lacurile de la Büyük şi Cuçuk Cekmejek, de unde se unesc cu marea grecească. Dovada adusă că toate aceste ape îşi au originea în Dunăre constă în faptul că în ele trăiesc peşti proprii acestui fluviu, precum nisetrii, păstrugile ş.a., după cum cronicarul turc de mai multe ori a văzut, observând ce anume prindeau pescarii în locurile sus numite.

De asemenea în lucrarea istorică intitulată *Tohfet*, citată de Evliya Çelebi, se menţionează că Baiazid Ilderim, când a cucerit Nicopole şi Fetislanul, întrucât auzise de vechiul curs al Dunării, a spus să treacă prin poarta de fier, paie şi cărbuni, care pe urmă au apărut în amintitele lacuri *Bunar hisar* şi *Donah Degir-manleri*.

Continuându-şi relatarea, Evliya notează că pe când călătorea cu prinţesa Fatima, fiica sultanului Ahmed, şi cu Suleiman beg, s-au oprit în sat la *Azad-li*, între Chataljeh şi Istanbul, unde există urme evidente ale vechiului canal al Dunării, tăiat cu măiestrie printre stânci înalte până la cer şi au pătruns în acele peşteri călare, cu făclii aprinse şi au înaintat preţ de o oră, în direcţia nordului, dar au fost nevoiţi să se întoarcă din pricina mirosului greu şi a mulţimii de lilieci mari cât porumbeii.

"Dacă sultanii dinastiei lui Osman s-ar gândi cât valorează, comentează călătorul nostru, ar fi posibil, cu o mică cheltuială să aducă din apele Dunării, prin *Yenibaghcheh* şi *Ak-serai*, la Istanbul".

Tradiţia despre o comunicare subterană a apelor Dunării cu marea, lângă Constantinopol, s-a perpetuat secole de-a rândul şi o găsim menţionată şi în masiva monografie a contelui Luigi Ferdinando Marsigli, *Danubius pannonico-mysicus*[6], în mai multe locuri, fără însă ca autorul să exprime o opinie hotărâtă faţă de aceste presupuneri.

Pescarii din Marea Marmara pretind că partea Dunării, mai ales dintre Columbaţ şi Fetislan (lângă Cladova) are legătură, prin canale subterane, cu sus zisa mare, ei prinzând peşti din aceleaşi specii cu cei din Dunăre. Peştele numit *antacaeus* de autorii latini este pescuit doar în Dunăre şi în porţiunea dintre Silivria şi Constantinopol. Informaţiile prezentate până acum ar proveni din surse diferite şi ele prezintă două versiuni ale acestei presupuse căi de apă Dunăre – Constantinopol: sau într-adevăr un canal din Dunăre sau unul cu apele râului Hydrales[7].

În anul 1509, la 14 septembrie s-a produs un cutremur îngrozitor care a afectat grav Istanbulul. Mişcările seismice s-au făcut simţite timp de 18 zile şi zidurile cetăţii s-au năruit, ca şi casele dinspre mare, turnul unde erau păstrate muniţiile precum şi alte cinci bastioane s-au prăbuşit, ca de altfel şi clădirea visteriei. Valuri imense se înălţau măturând totul în calea lor iar braţul de mare dintre Constantinopol şi Pera inunda totul.

Sebastian Münster în *Cosmografia* sa menţionează pentru acea dată: "Les conduictz qui sont par dessoubz terre pour amener de l'eaue du Danouu par les montaignes & long chemin, qui anoyent este faict a grandz labeurs & fraiz, furent tellement froyssez, qu'on ne les sçaurait reparer pour un grand thresor"[8].

Aceeaşi informaţie revine şi în lucrarea lui Nicolo de Nicolai del Delfinato, signor d'Arfevilla, apărută la Veneţia în 1580, sub titlul *Le Navigationi et viaggi fatti nella Turchia*, care menţionează şi el, în capitolul XV, catastrofalul cutremur care printre alte imense stricăciuni "gli acquedotti & condotti fatti con incredibile spesa, per condurre l'acque del Danubio nella città (i.e. Constantinopol) furono in gran parte rotti & fracassati".

Oricare ar fi adevărul, întrebarea este tulburătoare. Poate fi vorba de o simplă fabulaţie, dar...dacă?

Întorcându-ne însă la morile Dunării amintite de Evliya Çelebi, este interesant de observat că după 200 de ani şi mai bine, un alt călător[9] trecând prin aceeaşi regiune, între Varna şi Provadia, după un drum de patru zile prin locuri total secetoase, întâlneşte un curs de apă, cu patru izvoare, unde o moară veselă îşi învârte roata măcinând făină pentru întreg ţinutul. Dunărea este amintită iar, deşi doar tangenţial, căci aici începe vilaietul ce-i poartă numele (*Tuna vilayet*).

Tot cam prin aceeaşi regiune, Vasile Lupu, cel "cu fire mai mult împărătească decât domnească", poate amintindu-şi de Mircea voievodul Ţării Româneşti, ce stăpânea de ambele părţi ale Dunării, a construit o fântână pentru potolirea setei acelor care călătoreau prin părţile unde apa constituia o problemă, unde Dunărea, cu bogăţia sa de ape, era un element de legendă.

Canalul amintit poate nu a fost doar o legendă, ci un produs al muncii creatoare a omului, veşnic iscoditor în drumul său spre progres şi mai bine.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Note:

1. Axel Munthe, *Cartea de la San Michele.*
2. Apollonius din Rodos în *Argonautica*, Pseudo-Scymnos în *Descrierea pământului*, Diodor din Sicilia în *Biblioteca istorică*, Strabo în *Geografia* etc. apud *Izvoare privind istoria României*, vol. I, Bucureşti, 1964, p. 141, 145, 173, 191, 219 etc.
3. Petrus Gyllius, *De topographia Constantinopoleos et de illius antiquitatibus*, Lugduni, 1561, p. 176-177.
4. *Narrative of travels in Europe, Asia and Africa, in the seventeenth century* by Evliyá Efendí. Translated from the turkish by the Ritter Joseph von Hammer, London, 1834, p. 8-9.
5. "Porţile de fier ale Dunării au fost sfărâmate de contele Szècheny", cf. Ion Ionescu de la Brad, *Excursiune agricolă în Dobrogea (1850)*, traducere de F. Mihăilescu în "Analele Dobrogei", 1922, p. 128.
6. *...observationibus geographicis, astronomicis, hydrographicis, historicis, physicis perlustratus et in sex tomos digestus*, Haga-Amstelodami, 1726.
7. Petrus Gyllius, op. cit.
8. Sebastien Monstere, *La Cosmographie universelle*, Paris, 1555, p. 1131.
9. F. Kanitz, *Donau – Bulgarien und der Balkan*, vol. III, Leipzig, 1879, p. 231.

Meridian biblioteconomic

Politicile de achiziţie
Constituirea unei colecţii într-o bibliotecă

Bertrand CALENGE

Les Politiques d'acquisition. Constituer une collection dans une bibliothèque. – Paris : Éditions du Cercle de la Librairie, 1994 (Collection Bibliothèques).

A aborda problema achiziţiilor într-o bibliotecă înseamnă a intra chiar în miezul problemelor de fond, al modului de funcţionare, al legitimităţii acestei biblioteci. De-a lungul acestei călătorii complexe, vom descoperi repede că achiziţiile nu pot fi separate de prelucrarea documentelor şi de serviciile corespunzătoare. Şi, invers, toate activităţile biblioteconomice şi serviciile documentare conlucrează pentru a evidenţia această colecţie reînnoită în mod constant, punctul vital al oricărei biblioteci.

La prima abordare, fiecare document - obiect achiziţionat este mai întâi o carte. Dar „cartea" apare sub milioane de titluri diverse şi, în spatele acestor cărţi, pe care ni le imaginăm familiare, apar suporturi din ce în ce mai polimorfe. La cele 35000 de titluri de cărţi franceze inventariate anual de către Depozitul legal se adaugă 22000 de fonograme, 7000 - 8000 de casete video, câteva zeci de mii de programe, CD - ROM - uri, stampe şi un număr mare de periodice.

În contrapunct faţă de această achiziţie, intervine asaltul întrebărilor utilizatorilor: „Daţi-mi informaţii pentru a găsi de lucru, pentru a pleca în vacanţă, pentru a mă distra, pentru a-mi impresiona prietenii, pentru a-mi pregăti expunerea... Ce propuneţi întreprinderilor, amatorilor de muzică, şomerilor, adolescenţilor, nevăzătorilor, cercetătorilor, bebeluşilor, studenţilor...?" „Publicul" devine un utilizator multiform şi fiecare individ în parte poate deveni un utilizator de informaţii numeroase şi diversificate.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aspectul enciclopedic al fondurilor reflectă universalitatea nevoilor umane şi biblioteca devine un loc de fuziune, un adevărat cuptor viu, unde tradiţiile risipite se încrucişează cu mulţimea neregulată de documente.

A ridica problema achiziţiilor înseamnă a evoca aceste schimbări improbabile. Cum putem noi să sperăm la planificarea unei politici de achiziţie în condiţiile unor cerinţe atât de individuale?

Dacă nu vom fi stăpâni pe formele de utilizare, putem oare spera să avem sub control fiecare document care se adaugă fondurilor bibliotecii? Fiecare document este trecător, bibliotecarul îl observă doar câteva momente, păstrând iluzia că şi l-a însuşit. „Michel Serres a dorit să ştie câţi îngeri erau în cer la un moment dat. El a pus următoarea întrebare Air France-ului şi United Airlines: câte avioane aveţi în aer în acest moment şi câţi pasageri? Nimeni nu a putut da un răspuns exact. Îngerii nu se supun atât de uşor unui recensământ, ei se mişcă prea mult. Cu toate acestea, el a ajuns la concluzia că, dacă adunăm toate avioanele, din toate companiile aeriene, ajungem la un oraş stabil, de mai multe milioane de locuitori, ce s-ar afla necontenit în aer. Un megalopolis aerian." (Lire, n° 217, 1993). ***Iar dumneavoastră, stimaţi bibliotecari, puteţi spune câte dintre documente sunt în mod real citite, privite, ascultate în acest moment? Problema achiziţiilor n-ar trebui să fie doar una legată de documentele unice, ci ar trebui să trimită la o problematică mai structurală: ne-am putea gândi la colecţia globală a unei biblioteci, un ansamblu viu, a cărui complexitate depăşeşte o simplă adiţionare a documentelor ce o compun...***

Abordarea problemei privind *politicile* de achiziţie presupune analizarea modalităţii de realizare a aspiraţiilor, a obiectivelor. Analiza bibliografiei de specialitate ne decepţionează: dacă textele sunt abundente, ele rămân destul de aluzive. Rămânem uimiţi de modul de reflectare a cercetătorului care, după ce a compilat date bibliometrice sofisticate privind controlul stării colecţiei unei biblioteci şi propunând reînnoirea acesteia, observa că bibliotecarii, fără a recurge la aceste calcule, ajung prin intuiţie la rezultate identice. Prin urmare, a trebuit să examinăm bibliotecile, să discutăm cu bibliotecarii, cu scopul de a încerca să discernem care era politica pusă în practică pentru creşterea şi reînnoirea colecţiilor şi care este modul ei de exprimare. Rezultatul ne-a decepţionat într-o oarecare măsură. Dacă modul de gândire coerent nu lipseşte, dacă procedeele pot fi foarte elaborate, dacă bibliotecarii dau dovadă, în general, de o remarcabilă cunoaştere intuitivă a publicului şi a propriului fond, alegerile fundamentate pe reguli teoretice rămân rare şi parţiale.

Textele sau luările de poziţie făcute public se referă când la procedeele materiale de achiziţie, când la criteriile de alegere a cărţilor (*şi a altor documente individuale*) şi, mai rar, la planurile de dezvoltare a colecţiilor. Totuşi, aceste întâlniri ne-au arătat că problema politicii de achiziţie a început să fie pusă în mod serios: reorganizarea unei biblioteci municipale cu multiple implantări, restructurarea internă a sectoarelor unei biblioteci, întrebările privind locul "noilor suporturi" cu ocazia creării unui "echipament nou", problemele neliniştitoare privind locul băncilor de date în text integral... Nemaivorbind de faptul că ameninţarea crescândă a restricţiilor bugetare îi face pe unii bibliotecari să-şi pună întrebări privind coerenţa serviciilor prestate de instituţia lor. În spatele problemei achiziţiei, se profilează aceea a legitimităţii bibliotecii într-o societate în care informaţia a devenit o valoare comercială şi în care obligaţiile financiare ale colectivităţii au crescut foarte mult.

Prin urmare, noi am efectuat cercetări pentru a încerca să propunem câteva căi în scopul realizării unei politici de achiziţie. Aceste căi nu reprezintă modele, fiecare colecţie publică fiind diferită de cea vecină ei. Noi dorim doar să schiţăm scheletul unei colecţii, principiile constituirii ei, procesul reînnoirii ei: fiecărui bibliotecar îi revine sarcina de a adăuga "carnea" pe acest schelet, pentru a-i da viaţă, originalitate, propriul caracter.

Propunerile făcute în această lucrare discern, pe de altă parte, cinci limite voluntare:

1) Nu am vrut să insistăm în mod excesiv asupra procedeelor materiale de achiziţie, pe de o parte pentru că aceste probleme pot fi foarte numeroase şi complexe din cauza multitudinii suporturilor documentare, pe de altă parte deoarece formalizarea detaliată a unei politici de achiziţie uşurează rezolvarea problemelor materiale.

2) Pentru că achiziţia nu poate fi concepută fără o evaluare a colecţiilor, am renunţat la descrierea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tuturor metodelor bibliometrice existente (experimentate mai ales în SUA şi Anglia): am preferat să selecţionăm numai unele, în vederea unei facilităţi relative a punerii lor în aplicare, pentru a evita ca o posibilă descurajare să devină pretextul renunţării la formularea unei politici documentare.

3) Caracterul enciclopedic al colecţiilor ne-a obligat să depăşim problema cotidiană privind criteriile de alegere într-un domeniu sau altul de documentare. Literatura biblioteconomică creşte în acest domeniu şi apar sinteze excelente legate de cărţile pentru tineret, muzică, literatură tehnico-ştiinţifică etc.

4) Dezvoltarea colecţiilor şi ciclul lor de viaţă nu ar trebui să fie disociate de prelucrarea acestor documente şi nici de modalităţile de punere a acestora la dispoziţie. Cu toate acestea, am renunţat la analiza integrală a acestor probleme, care ar fi transformat acest modest eseu într-un manual de biblioteconomie generală şi am încercat să ne concentrăm atenţia asupra problemei achiziţiei, ca dezvoltare şi reînnoire a unei colecţii.

5) În sfârşit, chiar dacă suntem convinşi că principiile care stau la baza propunerilor evocate se aplică tuturor tipurilor de biblioteci, ne-am limitat la a analiza bibliotecile publice (municipale şi departamentale), fără a neglija totuşi, bibliotecile universitare. Prezenta lucrare nu are pretenţia de a rezolva toate problemele posibile şi ele vor trebui neapărat aprofundate de alţii.

Am încercat să ne limităm doar la tema anunţată de titlul lucrării de faţă - "Politicile de achiziţie". Sperăm să fie o călătorie extraordinară pentru bibliotecar, dar şi pentru persoanele interesate de transmiterea de informaţii, de însuşirea ştiinţei conceperii unui serviciu public de informare şi cultură.

Această carte nu este rezultatul unei cercetări solitare şi doresc să mulţumesc tuturor bibliotecarilor care au răspuns anchetei lansate în ianuarie 1993 (în particular, celor din Dijon, La Rochelle, Villeurbanne), cât şi lui Marie-France Gauthier şi Jean-Philippe Lamy, care nu şi-au cruţat forţele pentru a efectua numeroase cercetări documentare, atât la Institutul de formare a bibliotecarilor, cât şi la Direcţia cărţii şi lecturii. Recunoştinţa mea se adresează şi tuturor persoanelor care au consacrat multe ore pentru a-şi mărturisi experienţele şi reflecţiile, mai ales lui Francis Agostini (Mediateca de la Villette), Odile Walrave (Biblioteca publică de informare), Valérie Tesnière şi Jean-Pierre Cressent (Biblioteca Franţei), Bruno Van Dooren (Direcţia de informare ştiinţifică şi tehnică a bibliotecilor), Silvie Fayet şi Bernard Huchet (Direcţia cărţii şi lecturii), Patrick Bazin şi Anne-Marie Rouge (Biblioteca municipală, Lyon), Yves Allix şi Sophie Danis (Paris), Jean-François Carrez-Corral (Biblioteca municipală, Villeurbanne), Albert Poirot şi André-Pierre Syren (Biblioteca municipală, Dijon). Mulţumesc, de asemenea, tuturor bibliotecarilor pasionaţi pe care i-am întâlnit pe parcursul acestei cercetări şi care mă vor scuza că nu le-am citat numele. Îi mulţumesc, în final, lui Martine Poulain, ale cărei sfaturi au fost foarte preţioase şi care a acceptat să recitească cu atenţie aceste pagini.

I. NELINIŞTEA DIALECTICĂ A BIBLIOTECARULUI

"A citi înseamnă a alege şi a alege înseamnă a opta"
Georges Duhamel

Creşterea şi reînnoirea colecţiilor ridică problema esenţială privind obiectivele urmărite de o bibliotecă, dar şi pe aceea privind importanţa pe care bibliotecarii o acordă acestei activităţi. Am dorit să efectuăm o inventariere rapidă a urmelor lăsate de această activitate în literatura biblioteconomică, care a fost completată de o anchetă realizată în mai multe biblioteci, diferite ca mărime, vechime, localizare, public. Cum sunt percepute achiziţiile, ele reprezentând, în acelaşi timp, obiective documentare şi practici particulare, fiind o justificare a rolului bibliotecii şi consumând o parte considerabilă din bugetul instituţiei? Această primă parte va încerca să stabilească ideile principale, prin diverse căi, relevate de domeniile statisticii, al comportamentului profesional, al cenzurii, al patrimoniului, al publicului, al ofertei sau al cererii. Vom evoca rapid tensiunile obscure legate de preocupările bibliotecarilor privind

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

achiziţia. Dincolo de procedurile materiale, există oare politici posibile şi/sau reale? La ce referinţe intelectuale, sociale şi profesionale se raportează ele?

1. ÎN CĂUTAREA CONCEPTULUI DE ACHIZIŢIE

1.1. Care este locul achiziţiilor?

Achiziţia este, mai întâi de toate, un act de creştere a colecţiilor, care poate fi estimată în termeni cantitativi, după cum o ştie fiecare bibliotecar care are de completat formulare statistice. Această abordare cantitativă nu este de neglijat şi nu se va referi numai la cărţi, după cum o arată tabelul următor:

Achiziţii în 1990	Număr de volume	Număr de titluri de periodice
Biblioteci municipale (1991)	4.541.032	150.635
Biblioteci departamentale de împrumut	1.162.000	7.307
Biblioteci universitare	405.681	76.109

Aceste date nu includ 3 mari tipuri de biblioteci deschise unui public larg sau specific: majoritatea bibliotecilor publice mici, deservite de bibliotecile departamentale de împrumut (BDP), dar care îşi achiziţionează şi singure numeroase cărţi, lipsesc din statistici (în Saône-et-Loire, de exemplu, în 1990, reţeaua bibliotecilor municipale mici a achiziţionat 36.957 de volume şi 500 de titluri de periodice din care BDP, numai 13.264 de volume şi 139 de periodice); o anchetă aprofundată este dusă de Direcţia cărţii cu scopul unei mai bune evaluări pentru 1991 şi 1992, mărind datele realizate de BDP şi cele ale bibliotecilor municipale. Pe de altă parte, avem prea puţine date despre bibliotecile aparţinând "reţelei a 3-a"(biblioteci asociative ale comitetelor de întreprindere, ale spitalelor, ale închisorilor) cu toate aceste anchete aprofundate efectuate: evaluăm la 3.000 numărul bibliotecilor comitetelor de întreprinderi, la 93 bibliotecile de închisoare cu acces direct (în 1991), la 1.500 "puncte de difuzare" ale asociaţiei Cultură şi Bibliotecă pentru toţi. Este dificil de precizat pentru aceste instituţii numărul exact al achiziţiilor. Nu sunt de neglijat nici bibliotecile laboratoarelor sau ale unităţilor de formare şi cercetare care, în cadrul universităţilor, îşi administrează bugetul separat de cel al bibliotecilor universitare[1] : am evaluat numărul achiziţiilor lor anuale la 250.000 volume şi numărul titlurilor de periodice ca echivalent cu cel al bibliotecilor universitare. Ponderea economică a acestor achiziţii este importantă: în 1990, bibliotecile municipale consacraseră aproximativ 347 milioane de franci pentru achiziţiile lor, BDP aproximativ 100 milioane, universităţile 300 milioane de franci. Aceste cifre, chiar dacă sunt crescute, trebuie relativizate, în măsura în care totalul lor reprezintă numai 14% din volumul de distribuire a cărţii în Franţa. Pe de altă parte, mai ales în cazul universităţilor, o mare parte din achiziţii este constituită din lucrări străine.

După această abordare "exterioară", ar fi interesant să luăm în considerare ponderea financiară a achiziţiilor pentru colectivităţi şi instituţii. Noi limităm această abordare numai la bibliotecile municipale în 1991[2] . Vom remarca următoarele:

– cheltuielile de achiziţie reprezintă 12,35F / locuitor, evoluând de la 10,04F / locuitor în localităţile cu o populaţie de 2.000 – 5.000 locuitori, la 14,54F pentru localităţile cu o populaţie de 50.000 – 100.000 locuitori;

– rata de creştere a colecţiilor (raportul achiziţie / colecţii) este de 6,5% pentru cărţi, 24,6% pentru

[1]. P. Carbone, „*Les bibliothèques universitaires*“, Bulletin des bibliothèques de France, nr.4, 1992.
[2]. *Bibliothèques municipales, données 1991*, D.L.L., 1993.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

videograme: este evident că prezenţa fondurilor mari de carte (76.000.000 de lucrări deţinute) relativizează interesul faţă de aceste procentaje, fondurile vechi reprezentând o cantitate importantă (6.350.000 de lucrări), în timp ce constituirea de videoteci este foarte recentă.

S-ar putea efectua o analiză mai fină a costurilor. Cabinetul René Deriez Consultants, plecând de la datele provenite de la 300 de biblioteci municipale, a încercat să evalueze preţul mediu al unei cărţi achiziţionate într-o bibliotecă: la preţul mediu de cumpărare de 71,90F pe lucrare, se adaugă 210,03F, preţul prelucrării, care cuprinde furniturile şi timpul efectuat de personal pentru achiziţia, catalogarea şi echiparea fiecărei cărţi. Dacă acceptăm această ipoteză, preţul global al achiziţiilor de carte într-o bibliotecă municipală ar reprezenta o cheltuială de 1 235 milioane F! Este deci necesar să analizăm miza acestor date, a cărei importanţă economică merită o clarificare, atât pentru bibliotecari, cât şi pentru colectivitate.

Importanţa achiziţiilor a fost oare luată în considerare în mod reglementar de către istoria bibliotecilor franceze? Pe plan financiar, necesitatea unui buget de achiziţie nu s-a impus niciodată în mod sistematic, în comparaţie cu alte ţări străine (Danemarca sau Marea Britanie, de exemplu), în care au putut fi stabilite reguli precise. Sigur, putem repera şi câteva puncte importante: înainte de Revoluţia franceză, Mazarin a dotat, în iunie 1615, biblioteca „sa“ cu suma de 1.400 livre; sau universitatea din Douai, creată în 1767, care impunea studenţilor un „drept la bibliotecă”. Dar, nici o regulă nu a apărut, totul s-a redus la principii foarte generale (de exemplu, decretul care impunea comunelor întreţinerea bibliotecilor municipale), la excepţii fiscale (scutirea de la dreptul de înregistrare pentru donaţiile destinate Bibliotecii naţionale, bibliotecilor municipale şi universităţilor), la încurajări punctate (subscrieri în numerar la lucrări de erudiţie şi ştiinţe de către Ministerul Instrucţiei publice; subvenţii ale Centrului naţional de litere – devenit Centrul naţional al cărţii, în aceşti ultimi ani.).

În lipsa unei intervenţii bugetare, ar trebui să contăm pe dispoziţii metodologice. Dar, nici în acest caz, nimic precis nu a fost publicat: Ordonanţa din 22 februarie 1839 a creat "comitete de bibliotecă", prezidate de primar şi alcătuite din 6 membri (2 sau 3 consilieri municipali şi 2 sau 3 membri cooptaţi), dar aceste comitete se reuneau neregulat şi au dus o politică foarte imprecisă privind achiziţiile. În mod sigur, bibliotecarul doar "coordonează cumpărarea în interesul nevoilor particulare ale oraşului"; de fapt, el este adesea singurul factor de decizie privind achiziţia din localitate. Şi, pentru un primar care la Douai, în jurul lui 1860, îl obligă pe bibliotecar să achiziţioneze o carte la un preţ de 1 800F pe care edilul vrea s-o vândă, câţi bibliotecari au libera alegere în achiziţiile lor?... Un decret din 6 iun. 1912 instaurează un "comitet de inspecţie a cumpărării de cărţi" în bibliotecile municipale. Acest comitet ratifică propunerile de cumpărare făcute de către bibliotecar, el va fi înlocuit (Decretul din 1 sept. 1961) de un "comitet consultativ", care exista deja sub această formă pe lângă fiecare bibliotecă centrală de împrumut; comitetul consultativ mai are doar sarcina de a-şi da "avizul asupra problemelor privind [...] stabilirea programului de achiziţie". Diferitele "comitete de inspecţie şi de cumpărare" sau "comitetele consultative", create de-a lungul anilor, relevă doar următorul fapt: constituirea colecţiilor este un act care trebuie controlat, sau dacă nu, dirijat de către colectivitate. În această problemă, se remarcă mereu dorinţa de a orienta conţinutul colecţiilor şi voinţa de a gestiona un patrimoniu. Datorită neelucidării acestei problematici, orice reglementare privind achiziţiile va rămâne timidă şi, în orice caz, nu va fi urmată de un efect general vizibil. Ultimul text de reglementare aflat în vigoare, privind controlul tehnic de Stat asupra bibliotecilor teritoriale (Decretul 88-1 037 din 9 nov.1988), menţionează astfel locul acordat achiziţiilor: "Controlul tehnic de Stat al bibliotecilor comunale se referă la condiţiile de constituire, gestiune, prelucrare, conservare şi comunicare a colecţiilor şi a resurselor documentare şi de organizare a localurilor.

Destinaţia lui este de a asigura securitatea fondurilor, calitatea colecţiilor, reînnoirea lor, caracterul lor pluralist şi diversificat, accesibilitatea serviciilor pentru întregul public, calitatea tehnică a bibliotecilor, compatibilitatea sistemelor de prelucrare, conservarea colecţiilor în spiritul respectului faţă de exigenţele tehnice relative la comunicarea, expunerea, reproducerea, întreţinerea şi stocarea în depozit".

Generalităţile emise de acest text nu se sprijină, de altfel, pe nici o culegere de norme şi reglementări, făcând astfel improbabil orice control tehnic real, mai ales al "condiţiilor de constituire" şi

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

al "reînnoirii" colecţiilor. Constatăm, în schimb, o descriere – metodologie – mult mai precisă şi detaliată privind gestiunea fondurilor, mai ales când acestea sunt vechi, rare sau preţioase.

Metodologia pare a fi prevăzută pentru bibliotecile universitare, după cum o arată articolul 4 al Deciziei din 4 iul. 1985 (Educaţia naţională):

> Consiliul pentru documentare se pronunţă asupra structurilor şi regulilor de funcţionare ale serviciilor comune şi mai ales asupra constituirii comisiilor ştiinţifice consultative pentru documentare: ele pregătesc politicile de achiziţie pe discipline sau sub-discipline, în cadrul politicii documentare definite de universitate şi participă la evaluarea punerii în aplicare a acestei politici de achiziţie. El examinează bugetul serviciului şi îl propune spre aprobare consiliului de administraţie al universităţii. Consiliul de documentare este informat asupra creditelor de documentare ale bibliotecilor asociate şi asupra utilizării lor, cât şi asupra lucrărilor comisiilor ştiinţifice cu organismele exterioare relativ la documentare. El deliberează asupra ansamblului problemelor documentare şi elaborează propuneri în ceea ce priveşte politica documentară a universităţii şi participarea universităţii la politica documentară regională.
> Directorul serviciului comun pregăteşte dezbaterile consiliului de documentare, el fiind şi raportorul general. El desemnează şi secretarul [...].

Această metodologie poate fi explicată mai mult prin caracterul său de centralizator al reglementărilor universitare. Dar, autonomia crescândă a universităţilor face aleatorie aplicarea chiar a acestei metodologii formale.

În lipsa unei reglementări sau normalizări, putem spera să descoperim în documentaţia profesională un ansamblu de metodologii.

Manualele profesionale acordă un loc variabil pentru achiziţii. În anumite cazuri, găsim metodologii foarte detaliate (Léo Crozet[1] acordă 37 din cele 340 de pagini ale manualului său fixării unor reguli şi stabilirii unor fonduri de bază; iar Bach şi Oddon[2] , trei pagini în lucrarea lor). "*Meseria de bibliotecar*", manualul de referinţă de decenii, propune aproximativ 12 pagini acestui subiect în ediţia din 1970[3] , apoi se extinde la 21 de pagini în 1992[4] , introducând problematica constituirii unui fond de referinţă şi reluând astfel preocuparea lui Léo Crozet din 1937. Un ultim exemplu, cursul elementar pentru formarea profesională a Asociaţiei bibliotecarilor francezi (ABF) dedică, în 1974, aproximativ 15 din cele 141 de pagini problematicii achiziţiilor. În majoritatea cazurilor, manualele acordă aproximativ 8-10% din conţinutul lor problematicii achiziţiei. Dar, acest lucru este înşelător. De fapt, principiile şi criteriile privind achiziţia rămân puţin studiate: în general, câteva rânduri amintesc de cele 3 criterii constante (cunoaşterea publicului, valoarea bugetului, natura fondului existent) şi de cele 2 principii ce ţin de bunul simţ (onestitatea intelectuală şi deschiderea spre întregul evantai al cunoaşterii şi opiniilor) în care autorul apără o viziune elitistă a bibliotecii ("calitatea cititorilor este în raport cu cantitatea", Léo Crozet) sau, mai recent, insistă mai mult asupra necesităţii ascultării utilizatorilor. Partea cea mai importantă a acestor texte este consacrată, în general, descrierilor operaţionale (procedeul material de selecţie şi achiziţie, circuitul comenzilor şi al listelor, mai mult sau mai puţin exhaustive, al instrumentelor de selecţionare).

Publicaţiile profesionale franceze rămân destul de laconice privind problema achiziţiilor (*vezi Bibliografia din anexă*). Uneori, s-au preluat metodele de analiza colecţiilor, elaborate de anglo-saxoni dar, mai degrabă, pentru a face demonstraţii decât pentru a afirma o politică în interiorul instituţiei; această tendinţă bibliometrică a marcat anii 1978-1988 şi pare să se fi atenuat de atunci. În schimb, "cartele de achiziţie", extrem de dezvoltate în SUA, nu au cunoscut această favoare în Franţa. Este adevărat că noţiunea de "contract social" necesită, adesea, o formulare juridică peste Atlantic, în timp ce ea relevă, mai degrabă, un consens social implicit în Europa şi, în particular, în Franţa.

---

[1]. L. Crozet, „*Manuel pratique du bibliothécaire*", E. Nourry, 1937.
[2]. Ch. H. Bach & Y. Oddon, „*Petit Guide du bibliothécaire*", Paris, 1962.
[3]. ABF, „*Le Métier de bibliothécaire*", Promodis, 1970.
[4]. ABF, „*Le Métier de bibliothécaire*", Édition du Cercle de la Librairie, 1992.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Cu toate acestea, putem sublinia două excepţii notabile în literatura profesională franceză: revista *Médiathèques publiques*, de la sfârşitul anilor 1970, a acordat un spaţiu larg politicii de achiziţie, sprijinindu-se pe modelele engleze şi americane şi încercând transpuneri pentru bibliotecile de lectură publice franceze; câţiva ani mai târziu, în urma călătoriilor organizate în SUA., bibliotecarii universitari au făcut cunoscute, prin intermediul *Bulletin des bibliothèques de France*, metodele conjugate de analiză a colecţiilor (Conspectus) şi, prin urmare, principiul planurilor de dezvoltare a colecţiilor.

Învăţământul profesional acordă, în aparenţă, achiziţiei un loc teoretic din ce în ce mai important. Certificatul de aptitudine pentru funcţia de bibliotecar (Decizia din 5 mai 1989) verifica aptitudinile candidaţilor printr-o lucrare generală (Unitatea de control 3: "efectuaţi alegerea unor cărţi destinate unui public adult") şi printr-o lucrare, numită de specializare (cu coeficientul 1 din 2); este încă prea devreme să verificăm locul achiziţiilor în diferitele diplome universitare, chemate să înlocuiască CAFB (DUT şi DEUST), dar putem dispune de programe destinate bibliotecarilor (IFB) şi conservatorilor (ENSSIB)[1] .

La IFB, politicile de achiziţie intervin în două module cu "corp comun" şi două module opţionale sau 4 module din 24, din care doar unul consacrat acestei probleme. La ENSSIB, modulul "achiziţia şi prelucrarea documentelor" regrupează cinci unităţi de valoare obligatorii, din care unul este consacrat constituirii şi gestiunii fondurilor, verificat printr-un studiu de caz în cadrul muncii de achiziţie.

În toate cazurile, remarcăm o oarecare ezitare în abordarea problematicii *politicii* de achiziţie, în timp ce politica culturală sau educativă ocupă, de mult timp, un loc cu drepturi depline. Politica de achiziţie este cu dificultate instalată între studiul bibliografiei şi cel al prelucrării documentului. În aceste condiţii, ea reprezintă o parcurgere obligatorie dar, încă puţin lămurită, a formării profesionale în biblioteci, numai ca o strategie de ansamblu pentru gestiunea instituţiilor.

1.2. Bibliotecarii şi achiziţiile: comportamente

Locul funcţiei "achiziţii" este relativ puţin identificat în comportamentele profesionale ale bibliotecarilor francezi. Studenţii din Québec, aflaţi în vizită în Franţa, remarcă: "În Franţa, sistemul de achiziţii este foarte asemănător de la o bibliotecă la alta. O bibliotecă mică procedează, în general, în acelaşi fel cu una mare (cu sau fără filiale) şi aceasta indiferent de deosebirea marcantă pe planul resurselor [...]. Sistemul serviciului de achiziţie în bibliotecile publice se află, în general, sub responsabilitatea bibliotecarilor şi a bibliotecarilor-adjuncţi. Aceştia din urmă, potrivit unui studiu care le este consacrat, participă la alegerea documentelor într-o proporţie de 91% din eşantionul dat. Aceste două categorii de angajaţi se pare că-şi împart toate îndatoririle, uneori chiar şi pe cele de birou[2]". Această remarcă este confirmată de studiile efectuate asupra profesioniştilor. Bernadette Seibel[3] întâmpină greutăţi în definirea locului pe care-l ocupă achiziţia în viziunea profesională a personalului: o analiză factorială a sarcinilor exersate plasează achiziţiile din biblioteci între funcţiile intelectuale şi cele repetitive, între funcţiile interne şi metodicele culturale şi schiţează profilul achizitorului ca fiind o persoană de aproximativ 35 ani, cu studii Bac.+2. B. Seibel subliniază prudenţa lor în actul de alegere, accentuată de "tranzacţiile permanente, directe sau indirecte" (formarea comună, de exemplu). Ea mai adaugă: "Dacă practica cotidiană a metodelor implică o alegere, ceea ce nu se alege este, în schimb, principiul pe baza căruia se efectuează alegerea. Acesta depinde mai mult, în practica metodelor, de regulile imanente ale funcţionării difuzării culturale (*a urmări actualitatea*) sau ale sistemului de dispoziţie a personalului (*apărăm numai ce iubim*) decât de regulile formale stabilite dinainte şi o dată pentru totdeauna. Astfel, de exemplu, bibliotecarii sectorului specializat invocă cel mai frecvent, pentru a-şi justifica achiziţiile, coerenţa alegerii, adică modul sistematic al achiziţiilor, în funcţie de criteriile de universalitate (atingerea tuturor domeniilor cunoaşterii) şi de anterioritate, garanţiile filiaţiei şi ale valorilor eterne. Din contră, bibliotecarii lecturii publice se sprijină mai des pe cunoştinţele intermediare,

[1]. CAFB = Certificatul de aptitudini pentru funcţia de bibliotecar/DUT = Diplomă universitară de tehnologie/DEUST = Diplomă de studii universitare ştiinţifice şi tehnice/IFB = Institutul de formare a bibliotecarilor/ENSIIB = Şcoala naţională superioară de ştiinţele informării şi de biblioteci.

[2]. „*Les Bibliothèques publiques en France: points de comparaison avec le Québec*", EBSI, 1993.

[3]. B. Seibel, „*Au nome du livre, analyse sociale d'une profession, les bibliothécaires*", La documentation française, 1988.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mai puţin reflexive şi explicite (judecarea gusturilor, percepţia artistică), dar suficiente pentru cunoaşterea practică şi adecvată a producţiei culturale; aceasta le permite orientarea practicii prin anticiparea gusturilor sau intereselor utilizatorilor". Acelaşi studiu se opreşte pe valorificarea diferitelor sarcini practicate în biblioteci: personalul (din categoriile A şi B) desfăşoară în bibliotecile publice activităţi de achiziţie în procent de 85% şi le apreciază la 78%, dar apreciază moderat cercetarea bibliografică tradiţională (26%), pe care o practică în proporţie de 53%; în bibliotecile specializate, doar 43% din personal efectuează sarcinile de achiziţie, dar 55% sunt cei ce doresc sau cărora le-ar plăcea s-o facă. Este evident faptul că sunt dorite activităţile cu un grad mare de valorificare a personalităţii (probleme privind baza de date, contactele cu alte persoane): achiziţiile, puterea bugetară, actele metodologice fac parte dintr-o astfel de valorificare. Am văzut că formarea profesională propunea o abordare relativ importantă a acestei funcţii biblioteconomice; combinarea dintre omniprezenţa funcţională a valorizării personale pe care o reprezintă, a absenţei de metode normative duce la o concepţie curioasă şi contradictorie a achiziţiilor în imaginarea profesiei: pe de o parte, domneşte ideea unui consens profesional în jurul echilibrului fondurilor, o idee destul de platoniană ce evocă prezenţa imaginară şi necunoscută a unui fond ideal, în care achiziţia individuală ar reflecta o imagine parţială, iar pe de altă parte, se revendică autonomia intelectuală a fiecărei persoane ce achiziţionează, care ar favoriza o diversitate a fondurilor, o sursă de îmbogăţire pentru public. În toate cazurile, remarcăm că este vorba despre consideraţiuni care dau conţinut statutului profesional, cel puţin pentru bibliotecile publice. O anchetă efectuată în vederea redactării acestei lucrări arată că, exceptând două situaţii, problema nivelului de competenţă în responsabilitatea achiziţiei nu s-a pus niciodată: ce contează statutul (şi deci formaţia?), fundamentul capacităţii profesionale rezidă în cunoştinţele, gusturile sau afinităţile personale ale fiecărui angajat, în principal pentru categoriile A şi B. Dispoziţiile statutare păstrează această ambiguitate, după cum subliniază D. Lahary: <<Astfel "constituie conservatorii teritoriali colecţiile" [...], încât bibliotecarii "participă la constituirea lor" şi asistenţii teritoriali calificaţi în domeniul patrimoniului şi cel al bibliotecilor îşi asumă „responsabilităţi particulare în prelucrarea [...] colecţiilor", noţiunea de colecţie dispărând la asistenţi, pentru a nu mai apărea în categoria C, decât schimbată în "document">>[1].

Cum definesc aceşti bibliotecari obiectivele referitoare la constituirea colecţiilor pe care le urmăresc? Putem constata cvasi-dispariţia formală a marilor tendinţe care au alimentat bibliotecile timp de decenii – chiar secole: exhaustivitatea absolută a fost mult timp un vis ascuns cu grijă, dar mereu prezent ("Când se proclama că Biblioteca conţinea toate cărţile, prima reacţie a fost a unei bucurii extravagante", J.L. Borges, *La Bibliothèque de Babel*) şi exigenţa faţă de esenţial a obsedat, de asemenea, generaţii de bibliotecari, obsedaţi de conceptul de bibliotecă ideală. Într-adevăr, aceste obiective şi-au pierdut caracterul imperativ din cauza exploziei producţiei documentare, care a făcut zadarnică această goană după imposibil. Dar, remarcăm, anchetând bibliotecarii, că unele principii care le ghidează achiziţiile nu au abolit aceste exigenţe vechi.

În ancheta sus-menţionată domină patru substantive:

- *Echilibrul* achiziţiilor; acest termen funcţionează ca un moderator permanent, atenuând toate expresiile voluntariste. Este echilibrul dintre genurile literare, dintre diferitele tipuri de suporturi, dintre cerere şi ofertă etc. Achiziţiile sunt un "da, dar" care apare constant sub o formă deturnată şi mai mult pluralistă, o grijă mai veche a bibliotecii ideale.

- *Exhaustivitatea* a luat forme noi. Dorinţei unei biblioteci totale i s-a substituit îngrijorarea de a nu dispune de opera unui autor, de un document privind un anumit subiect. Trebuie să avem "ceva" de un autor sau despre o temă, o versiune modernizată şi sărăcită din vechea bibliotecă "completă", al cărei vis se pierde mereu la gestionarii unor numeroase fonduri specializate (mai ales, fondurile locale).

- *Curiozitatea* este, de asemenea, un termen care revine. Bibliotecarul simte vocaţia de "a descoperi" o operă, o colecţie. În măsura în care opera a fost în mod evident deja "descoperită"(de către editorul său, bineînţeles), această misiune îi apare uneori bibliotecarului ca aceea a unui cercetător. Dar, se disting dificil interesele personale ale bibliotecarului de cele ale bibliotecii pentru care el achiziţionează.

[1]. D. Lahary, „*Sous l'organigramme, le statut*", Bulletin d'informations de l'Association des bibliothécaires français, nr. 162, 1994.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• *Cererea utilizatorilor* apare des în motivele explicite ale achiziţiei. Dar, această cerere, aşa cum este ea invocată, nu este mereu formalizată; bibliotecarii fac adesea referire la un flux imprecis mai mult decât la titluri precise şi uneori tind să anticipeze.

Se poate observa în ce măsură practica achiziţiei rămâne puţin obiectivată de către bibliotecari şi relevă "convingerea intimă" a fiecărui individ. De fapt, bibliotecarii caută o impregnare culturală care să le legitimeze activitatea. Din acest punct de vedere, activitatea de achiziţie este resimţită în profunzime ca o faţetă "intelectuală" a meseriei, cu tot ceea ce cuprinde acest adjectiv ca independenţă de spirit – chiar răzvrătire - de competenţă, de suveranitate a spiritului (trăită ca o faţetă "culturală" a meseriei şi, deci, revendicată cel mai des de numeroşi bibliotecari din bibliotecile publice). B. Seibel notează, în această direcţie, două logici distincte de capitalizare intelectuală: unii tind spre o stăpânire totală într-un domeniu de cunoaştere, alţii caută "să cuprindă câmpul cunoaşterii în întreaga sa diversitate". Primii nu sunt doar bibliotecari specializaţi în cercetare; ei sunt numeroşi şi în rândul bibliotecarilor pentru copii, care-şi propun să citească toată producţia pentru a efectua o selecţie, cât şi în rândul bibliotecarilor din secţiile de fonotecă sau artă; ceilalţi au o abordare mai intuitivă, dar sistematică, relevând pe cât se poate principiile legate de aspectele culturale. Un manual profesional[1] nu dă oare sfaturi referitoare la o practică aproape magică: "bibliotecarul trebuie să frecventeze regulat librăriile: *contactul direct cu cărţile* îi va aduce mult" sau: "bibliotecarul trebuie să ştie să se intereseze de documentele care, *a priori*, îi sunt străine, *să simtă pulsul timpului*, să aibă un spirit cercetător pentru a dezvălui problemele pe care publicul le va solicita mâine"? Această concepţie "intuitivă" şi "personalizată" a achiziţiilor nu uşurează obiectivizarea funcţiei în momentul interogării bibliotecarilor. Cu cât diferitele etape de prelucrare a documentului sunt extrem de explicite imediat după intrarea lui în bibliotecă, cu atât modalităţile de alegere a documentului solicitat să intre în această bibliotecă sunt mai ascunse. B. Seibel compară procesul de catalogare cu un rit de botez, pe parcursul căruia documentul brut, intrat în bibliotecă, este puţin câte puţin denumit, descris, spălat pentru a fi, în final, primit în comunitatea legitimă a colecţiilor bibliotecii. În faţa procesului intelectual al achiziţiei, aş îndrăzni să prelungesc parabola, asimilând acest episod tabloului sexual al concepţiei: nu se vorbeşte sau doar se aminteşte în cuvinte voalate, în mod aluziv, de această alegere a documentelor, care face ca ele să treacă de la masa primitivă a textelor produse la distincţia de carte aleasă.

Cu toate acestea, o reală insatisfacţie apare în toate dialogurile şi anchetele cu bibliotecarii, când este vorba de a-şi preciza politica de achiziţie. Această insatisfacţie rămâne relativ neformală în măsura în care totul subliniază lipsa de timp pentru a realiza achiziţii convenabile şi se pune puţin problema competenţelor sau a organizării. Dar toate acestea se sensibilizează în faţa problemelor bugetare, care se intensifică şi se simte necesitatea raţionalizării achiziţiilor. Raţionalizarea? Două voinţe se încrucişează: o mai bună urmărire a cererilor utilizatorilor, realizarea unui echilibru mai bun al fondurilor. Prima voinţă răspunde dorinţei de a cunoaşte mai bine publicul; cea de-a doua, de a răspunde unei triple griji: să opereze transformarea bibliotecii în mediatecă, să coordoneze mai bine achiziţiile curente sub influenţa unui public real, să constituie fonduri echilibrate în timp.

1.3. A achiziţiona înseamnă a crea patrimoniu

Practicile bibliotecarilor duc întotdeauna la creşterea şi reînnoirea colecţiilor. Oricare ar fi motivele invocate sau procedeele folosite, un lucru este esenţial – intrarea documentului, disponibil pe piaţă, în fondul unei biblioteci publice, acţiune esenţialmente de patrimoniu. Această noţiune aparent simplă acoperă astăzi realităţi devenite complexe, care ne obligă să reexaminăm termenul de patrimoniu.

Achiziţia este înainte de toate o selecţie. Bibliotecarul poate crede mereu că se află în câmpul cunoaşterii, operând o alegere în sânul acesteia. De fapt, este util să ne amintim că achiziţia este o alegere în cadrul unei alegeri. Documentul achiziţionat a devenit un document datorită deciziei unui editor (în sensul larg al cuvântului). La marii editori parizieni, este frecvent ca mai multe sute de manuscrise să fie refuzate, numai unul cunoscând onoarea editării. Bibliotecarii aleg dintre aceste rare alegeri ale editurilor.

[1]. ABF, „ *Le Métier de bibliothécaire*", Éditions du Cercle de la Librairie, 1992.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Dezvoltarea mijloacelor de multiplicare permite unui număr mereu crescând de texte (sau de muzică sau de imagini) să fie răspândite în numeroase exemplare în mijlocul publicului. Bibliotecarul este confruntat în aceste condiţii cu o inflaţie documentară, în faţa căreia nu dispune mereu de garanţii pentru selecţia prezentată de comitetele de lectură, comitetele editoriale, directorii de colecţie ai caselor editoriale importante. Orice "dragoste la prima vedere" este permisă în măsura în care investiţia "editorială" poate fi slabă. Definiţia de document (suport material destinat exclusiv conţinutului de informaţie şi multiplicat pentru o difuzare publică) tinde să se dilueze în profitul noţiunii mai vagi de informaţie.

Dezvoltarea tehnologică a transmiterii informaţiei dă o altă lovitură noţiunii de patrimoniu documentar: transmiterea electronică a datelor face adesea caducă multiplicarea suporturilor materiale şi face imposibil demersul privind achiziţia ce vizează creşterea unui patrimoniu documentar. Acest fapt frustrează pe numeroşi bibliotecari, obişnuiţi cu dezvoltarea suporturilor documentare semnalate mai sus şi, de asemenea, cu posibilitatea de a putea colecta şi conserva tot felul de informaţii. Această frustrare ar putea fi neglijată: la urma urmei, nimeni nu a visat în mod serios să conserve în bibliotecă toate conversaţiile şi schimburile orale ale umanităţii şi biblioteca s-ar putea mulţumi să colecteze doar suporturile materiale. Dar, se pare că aceste date nemultiplicate şi transmise electronic tind să înlocuiască documentul material într-un anumit număr de domenii ale cunoaşterii. Biblioteca intuieşte deci aici sfârşitul posibil al bibliotecii ca patrimoniu materializat. Tradiţionalul (şi adesea falsul) antagonism dintre documentaristul care prelucrează informaţia şi bibliotecarul care administrează colecţiile este în avantajul primului sau, mai degrabă, antrenează bibliotecarul spre practici de documentare.

Aceste două fenomene pun sub semnul întrebării durata de viaţă a documentelor sau a informaţiilor colectate. De fapt, practica tradiţională de alcătuire a patrimoniului documentar înscria fiecare document achiziţionat într-un proces de acumulare a memoriei, concretizând imaginea Renaşterii potrivit căreia "noi suntem piticii de pe umerii uriaşilor". Cunoştinţele înscrise într-un document meritau să fie conservate pentru eternitate şi aceste documente constituiau temelia unei umanităţi în construcţie. Multiplicarea artizanală a câtorva foi şi în plus, actualizarea bazelor de date care elimină astăzi informaţia care ieri era încă utilă pentru cititori, înlătură orice pertinenţă legată de această ambiţie. De acum încolo, ştim că un patrimoniu este parţial şi că uitarea face parte integrantă din alcătuirea lui. Acest fenomen nu este propriu numai documentelor: grija actuală de a prezerva patrimoniul arhitectural nu poate să nu ţină seama de necesitatea construirii de noi clădiri acolo unde se ridica o casă particulară din sec. XVIII, aşa cum prezervarea patrimoniului artizanal este însoţită de distrugerea utilajelor de plumb ale imprimeriilor convertite la fotocompoziţie. Orice achiziţie poartă în ea germenele, mai mult sau mai puţin manifestat, al propriei eliminări, dincolo de eroziunea materială datorată timpului care afectează însuşi documentul. Printr-o inversiune logică a procesului, bibliotecarul trebuie să anticipeze durata de viaţă a documentului pe care încă nu l-a achiziţionat şi să-şi stabilească selecţia abandonând exigenţa eternităţii.

În mod progresiv, patrimoniul documentar îşi pierde realitatea privind exigenţa "în sine", ca obiect legitimat prin liantul pe care-l reprezintă anii, sau chiar secolele acumulate. Patrimoniul devine obiect de folosinţă, mai mult decât subiect de conservare. Fiecare document achiziţionat se transformă, după cum arată Ranganathan: "Fiecărei cărţi, propriul cititor", şi utilizarea prevăzută pentru document intră într-o dublă interacţiune: o permanenţă mai mare sau mai mică a utilizării sale în următorii ani şi un număr mai mare sau mai mic de utilizatori care sunt satisfăcuţi în urma consultării acestuia (indiferent că este vorba de un public real, potenţial actual sau viitor). Aceşti doi termeni sunt puşi adesea în alternativă într-un cadru aproape etic, datorită realităţii ce ţine de faptul că nimeni nu poate să prevadă permanenţa unei utilizări viitoare de către un public viitor. Unii bibliotecari merg până acolo încât refuză să ia în consideraţie activitatea lor de achiziţie ca pe un act de patrimoniu şi afirmă că privilegiază cererea curentă şi actuală, care ar neglija ipoteza unei conservări chiar parţiale şi pe o durată medie. Nu este mai puţin adevărat că orice politică de achiziţie se situează mereu într-o problematică ce ţine de durată: cum sunt constituite fondurile locale?, cum sunt analizate cumpărarea şi reînnoirea lucrărilor de referinţă? A vorbi de patrimoniu nu înseamnă a se referi în permanenţă la fondurile vechi, aşa numite "de conservare". Fiecare document devine o *dată*, o stare particulară a unei colecţii la un moment dat, pentru utilizări determinate la acel moment. Mobilitatea utilizării unei colecţii, durata variabilă a interesului faţă de un fond sunt două elemente ce se pot aplica la fel de bine atât fiecărui document luat individual, cât şi colecţiei luate în întregime: *Misterele Parisului*, roman foileton cu mare difuzare în sec. XIX, părea să fie

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

destinat unei utilizări de scurtă durată, obiceiurile privind lectura schimbându-se; el găseşte încă şi acum cititori, şi , în plus, a dobândit o dimensiune istorică şi literară, care i-au creat noi cititori; şi invers, anumite lucrări de tip ştiinţific au un caracter literar, care le deschide spre un lectorat ce nu a fost prevăzut iniţial.

Vom găsi mereu un motiv pentru a achiziţiona o lucrare. Dar evoluţia noţiunii de patrimoniu documentar, strâns legată de aceea de achiziţie, ne obligă de fapt să deplasăm această problemă. Dimensiunea infimă a selecţiei operate în raport cu producţia, caracterul parţial al cunoştinţelor ce tranzitează prin intermediul suporturilor documentare, durata de utilizare variabilă a fiecărui document sunt factori care fac improbabil interesul evident al fiecărui document luat individual. Ambiţia bibliotecarului tinde de acum încolo *să constituie o colecţie*, mai degrabă decât să acumuleze documente. Această evidenţă aparentă nu vine de la sine: o colecţie posedă puncte forte, caracteristici, o „imagine" ce nu este reductibilă la suma caracteristicilor documentelor care o compun; această abordare există de câţiva ani în muzee, şi chiar în arhive, confruntate de mult timp cu inflaţia de texte, corespondenţe şi dosare administrative.

O *colecţie* de documente îşi creează identitatea patrimonială prin trei elemente complementare:

- Depinde de o colectivitate publică şi răspunde unor nevoi documentare definite de această colectivitate. Vedem prin aceasta că există obiective urmărite de colecţie, în raport cu care fiecare document achiziţionat îşi găseşte legitimitatea atâta timp cât răspunde la aceste obiective colective.
- Trăieşte datorită creşterilor şi eliminărilor: interesul colecţiei rezidă mai mult în orientarea cunoştinţelor şi sentimentelor conţinute în documente decât în valoarea individuală a fiecărui document. Colecţia este un ansamblu viu care urmează colectivitatea în evoluţia sa, neglijează documentele perimate *pentru ea* (dar nu în absolut) şi caută elemente noi destinate întăririi ei.
- Îşi defineşte locul patrimonial nu numai în interesul unor utilizări oferite membrilor colectivităţii, dar şi în definirea clară a ceea ce ea nu integrează (tipuri de suporturi, conţinuturi etc.), fără a uita vectorii informaţiei, alţii decât strictul suport documentar.

Colecţia astfel prezentată poate fi analizată în diferite feluri: conţinut (fonduri specializate...), suporturi (fonoteci...), utilizări (fonduri de referinţă...). Dar această segmentare nu trebuie să ne facă să uităm caracterul patrimonial unic al colecţiei unei biblioteci publice. Pe de altă parte, clarificarea noţiunii de colecţie permite deosebirea acesteia de serviciile de documentare, care pot fi efectuate pornind de la această colecţie şi în afara ei (împrumutul între biblioteci, serviciul de chestionare de bază şi banca de date, accesul la banca de imagini etc.); colecţia este elementul constitutiv esenţial al bibliotecii, chiar dacă ea nu se confundă cu aceasta. În sfârşit, colecţia, prin limitele sale voite, nu se defineşte ca a fi o parte izolată: şi celelalte colecţii publice sunt definite, constituite, reînnoite, epurate, modificate iar aceste evoluţii influenţează inevitabil colecţia, de care bibliotecarul răspunde. Un semn fericit privind această evoluţie apare chiar în gestiunea fondurilor vechi: anumite biblioteci publice se întreabă asupra interesului de a conserva volumele greoaie de patristică pe care le-a moştenit! Noţiunii de document "unic", conservat într-un loc izolat, i s-a substituit concepţia de colecţie originală, ale cărei documente constitutive sunt cunoscute şi răspândite în multiple exemplare: cărămizile au devenit neînsemnate şi anonime, clădirea a căpătat un caracter distinct, după cum biblioteca şi-a pierdut rolul său unic de conservator de documente, pentru a dobândi o viaţă proprie de producător de cunoştinţe şi servicii.

Din versiunea în limba română a volumului *Les Politiques d'acquisition. Constituer une collection dans une bibliothèque*, semnată de Rodica Cosmaciuc şi Aliona Vesei, în curs de apariţie la Editura Biblioteca Bucureştilor.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Avanpremiera unui eveniment de excepţie "Info Bucureşti"

Horia FRUNZĂ

Pe data de 5 martie s-a desfăşurat la sediul firmei **Sumitcom Rokura** acţiunea intitulată "Info Bucureşti", iniţiată de Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu". Această manifestare a avut un caracter pregătitor în vederea organizării primei ediţii a "Tîrgului de informaţii despre Bucureşti" care va avea loc pe data de 21 septembrie, anul acesta, cu ocazia sărbătoririi "Zilei Bucureştiului".

Biblioteca Municipală şi-a propus ca, pe parcursul mai multor luni, să identifice producătorii şi mediatorii de bănci de date care se axează pe informaţia bucureşteană şi împreună cu aceştia să demareze un program de centralizare a datelor pentru realizarea unui sistem coerent de informare în plan zonal.

Participanţii la colocviul "Info Bucureşti" au apreciat iniţiativa instituţiei noastre de a lua, cum se zice, "taurul de coarne" pentru a începe o sistematizare a numeroaselor bănci de date existente în momentul de faţă, multe dintre acestea realizate de instituţii, organizaţii şi firme care nu au colaborat pînă acum între ele. Opinia noastră este că acum, la sfîrşit de secol şi mileniu, trebuie elaborată o nouă politică informaţională, care să resistematizeze stocurile de date, cu alte cuvinte să se construiască reţele de informaţii pe baza unor criterii operative pentru a nu se ajunge la încîlceala unui "turn Babel" în acest domeniu.

Biblioteca Municipală, în calitatea ei de instituţie depozitară a informaţiilor (din domeniile social-politic, economic, cultural etc.) este cea mai în măsură să centralizeze băncile de date cu caracter zonal.

Trebuie subliniat faptul că întîlnirea de la sediul firmei **Sumitcom Rokura** a avut ca scop identificarea instituţiilor care sistematizează informaţiile de afaceri. S-a folosit acest prilej pentru a fi lansată cartea *Ghidul surselor de informare* (Editura Cronos), semnată de Florin Chiţa. Lucrarea recomandă o serie de furnizori de informaţii din domeniul business-ului (inclusiv pentru piaţa bucureşteană) şi totodată, oferă date de ultimă oră privind serviciile de telecomunicaţii necesare medierii acestor bănci informaţionale.

Aşa cum am amintit la început, colocviul a fost un preambul al primei ediţii a "Tîrgului de informaţii despre Bucureşti" care va avea loc în toamna acestui an. În calitatea ei de organizator principal Biblioteca Municipală a primit şi cîteva oferte din partea instituţiilor participante. Centrul de afaceri World Trade Center şi-a exprimat disponibilitatea de a găzdui acest eveniment, de asemeni Asociaţia Naţională a Organizatorilor de Congrese şi Expoziţii a promis că va acorda un substanţial sprijin logistic în vederea realizării acestui proiect ambiţios dar şi foarte util pentru viaţa bucureşteană. Primii paşi, iată, au fost făcuţi, reprezentanţii instituţiilor de profil s-au întîlnit, au fost stabilite proiecte comune.

Trebuie să mulţumim firmei **Sumitcom Rokura** pentru condiţiile ireproşabile oferite în vederea desfăşurării colocviului şi, nu în ultimul rînd, pentru demonstraţia Internet care a cuprins o serie de baze de date ale partenerilor bucureşteni.

Invităm instituţiile, organizaţiile şi firmele care deţin bănci de informaţii despre trecutul sau prezentul oraşului nostru să ne contacteze la telefon/fax: 211.67.31 în vederea înscrierii în catalogul "Info Bucureşti".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Recenzii la cărţile primite de la Deutsches Bibliotheksinstitut

• *Umsatzsteuer: Ein Leitfaden für Erwerbungsbibliothekare/ Kommission des Deutschen Bibliotheksinstitut für Erwerbung und Bestandsentwicklung, Expertengruppe Steuerratgeber. Hrsg. Von Margot Wiesner – Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1997/ Impozitul pe cifră de afaceri: un ghid pentru bibliotecarii din serviciul de achiziţie.*

Bibliotecile achiziţionează, conform specificului lor, o multitudine de materiale: cărţi, reviste, ziare, partituri muzicale, microfilme, filme, materiale video-audio, CD-ROM-uri şi publicaţii online. Aceste materiale se procură nu numai din ţară ci şi din străinătate. Achiziţionarea acestor materiale presupune respectarea anumitor prescripţii juridice în funcţie de proveniența lor. La toate achiziţiile, fie din ţară, state UE sau din state care nu sunt membre UE, impozitul pe valoarea adăugată joacă un rol important. Dacă materialele sunt achiziţionate din state care nu sunt membre UE, atunci se ia în consideraţie şi taxa vamală de import. De exemplu, un librar german cumpără o carte de la o editură germană la un preţ din care îşi scade rabatul său şi o vinde apoi unei biblioteci, sau cumpără o carte de la o editură franceză, îşi reţine rabatul şi o vinde unei biblioteci germane, sau cumpără o carte de la o editură americană. În toate aceste cazuri se aplică anumite reglementări de natură economică şi juridică pe care biblioteca trebuie să le respecte.

• *Bibliotheksarbeit für Jugendliche: Entwicklung und Erprobung neuer Konzepte; (erstellt im Rahmen des Projekts W 0802.00 Entwicklung und Erprobung neuer Konzepte der Bibliotheksarbeit für junge Erwachsene)/ (Bearb. der Studie: Uwe Sander, Ralf Vollbrecht, Birgitt Schindler. Unter Mitarb. Von Kerstin Seewald, Oliver Böhm). Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1997/ Serviciile pe care biblioteca le oferă tinerilor.*

Institutul German de Biblioteconomie a iniţiat un proiect de studiu *Noi concepte în serviciile pe care biblioteca le oferă tinerilor*, care s-a desfăşurat între anii 1993-1996. S-a ajuns astfel la concluzia că este necesară dezvoltarea unei noi concepţii privind activitatea bibliotecii în folosul tinerilor, căci altfel există riscul ca această importantă categorie a populaţiei să înceteze a mai fi utilizatori ai bibliotecilor publice. S-a încercat să se dea un răspuns la următoarele întrebări: Cum pot fi menţinuţi utilizatorii activi ai bibliotecii? Cum se poate ajunge la potenţialii utilizatori pentru a fi câştigaţi ca utilizatori ai serviciilor bibliotecii? Ce necesităţi de lectură şi mijloace audio-video vor fi orientative în viitor pentru oferta bibliotecii?

Sunt prezentate idei de principiu referitoare, de exemplu, la planificarea şi organizarea spaţiului, constituirea fondului de carte, prezentarea mijloacelor de informare, organizarea diferitelor programe pentru tineret.

• *Bibliotheken ans Netz! Öffentliche Bibliotheken als Partner moderner Informationsverbünde/ Deutsches Bibliotheksinstitut (Hrsg. von Uta Kaminsky, Susanne Thier). Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1997/ Bibliotecile în reţea! Bibliotecile publice ca parteneri ai asociaţiilor*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

bibliotecare moderne, regionale şi naţionale.

Pentru bibliotecile publice, domeniul utilizării şi ofertei de servicii din tehnica informaţională trebuie să câştige din ce în ce mai mult în importanţă. Bibliotecile publice, indiferent de capacitatea lor, nu dispun însă de suficiente resurse financiare, tehnologice şi umane pentru a avea acces pe piaţa nou înfiinţată a serviciilor informaţionale. De aceea, trebuie creată posibilitatea ca bibliotecile publice să colaboreze cu asociaţiile şi instituţiile prestatoare de servicii regionale şi naţionale, să fie integrate în reţeaua ofertanţilor de tehnologii multimedia.

• *Öffentliche Bibliotheken und Bibliotheksverbünde in Nordrhein-Westfalen, Deutschland und Europa. Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1998/ Bibliotecile publice şi asociaţiile bibliotecare din Nordrhein-Westfalen, Germania şi Europa.*

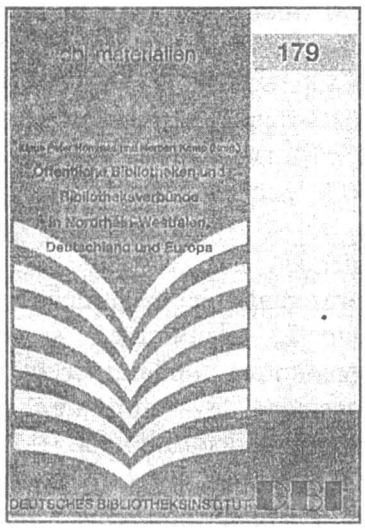

Biblioteca Municipală Düsseldorf, în colaborare cu Centrul bibliotecar universitar al landului Nordrhein-Westfalen, au realizat în perioada iulie 1994-decembrie 1997 un proiect finanţat de Ministerul Muncii, Protecţiei sociale şi Dezvoltării urbane, al Culturii şi Sportului, având ca temă: "Bibliotecile publice şi bibliotecile ştiinţifice". Scopul acestui proiect a fost acela de a cunoaşte condiţiile-cadru pentru integrarea bibliotecilor publice în Asociaţia bibliotecilor ştiinţifice ale landului. În mod practic, s-a urmărit conectarea la reţea a bibliotecilor publice şi ştiinţifice pentru a asigura procurarea mijloacelor audio-video şi circulaţia informaţiilor la un nivel calitativ. Exemplele din alte ţări europene au fost deosebit de concludente pentru situaţia sistemului bibliotecilor germane, nu numai sub aspectul modului de finanţare dar şi al imaginii bibliotecii şi bibliotecarilor.

• *Lehrbriefe Musik: Begleitmaterialien zur musikbibliothekarischen Ausbildung der Hochschule für Bibliotheks und Informationswesen Stuttgart. Berlin: Deutschen Bibliotheksinstitut, 1998/ Reguli pentru catalogarea alfabetică a partiturilor muzicale, discurilor şi casetelor.*

Acest manual a fost destinat Facultăţii de Biblioteconomie din Stuttgart pentru a fi un instrument de lucru în rezolvarea cazurilor dificile – de exemplu: descrierea unor opere care au mai multe volume. Sunt prezentate regulile de clasificare având drept criteriu titlul operei, genul muzical, precum şi clasificarea în cazul culegerilor de opere.

• *Zeitungen verzeichnen und nutzen: aktuele Ansätze und Unternehmungen zur bibliographischen und archivalischen Beschreibung und Nutzung deutschsprachiger Zeitungen. Hrsg. von HansBohrmann und Wilbert Ubbens. Berlin: Deutsches Bibliotheksinstitut, 1998/Descrierea bibliografică a ziarelor.*

Ziarele sunt cerute de cititori atât de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

numeroşi, din diferite motive ştiinţifice şi private încât înregistrarea lor a câştigat în importanţă în orice bibliotecă publică. Banca de date a ziarelor a obţinut în ultimii ani o pondere din ce în ce mai mare. În ultimul deceniu s-au depus eforturi pentru realizarea bibliografiei ziarelor. Din cuprinsul cărţii: Care sunt ziarele "valoroase din punct de vedere istoric" din Germania, numărul lor şi cum pot fi microfilmate; Măsuri de conservare a ziarelor valoroase din punct de vedere istoric; Descrierea bibliografică a ziarelor; Ziarele şi banca lor de date; Proiectul "Presa germană": Compendii biobibliografice privind istoria presei de limbă germană de la începuturi şi până în anul 1815. Cu un raport privind întocmirea bibliografiei presei din Leipzig; Succese în elaborarea bibliografiei ziarelor şi revistelor din Austria – un bilanţ; Banca de date a ziarelor din Viena: un model privind culegerea datelor; Catalogul arhivei de microfilme din presa de limbă germană; Observaţii la o lucrare periodică.

Oferta de cărţi de la Deutsches Bibliotheksinstitut

- *For the library of the future – improving the quality of continuing education and teaching, 1998/Pentru biblioteca viitorului – îmbunătăţirea calităţii educaţiei continue.*
- *Sigelverzeichnis für die Bibliotheken der Leihverkehrsregion Berlin-Brandenburg,* 1998/ *Catalogul siglelor bibliotecilor din zona Berlin-Brandenburg.*
- *Handbuch der Musikbibliotheken in Deutschland: öffentliche und wissenschaftliche Musikbibliotheken sowie Spezialsamm lungen mit musikbibliothekarischen Beständen,* 1998/ *Manualul bibliotecilor muzicale din Germania: biblioteci muzicale publice şi ştiinţifice, precum şi colecţii speciale cu fond de materiale muzicale.*
- *Highlights: Feste und Aktionen für Kinder und Jugendliche in der Bibliothek,* 1999/ *Serbări şi acţiuni în biblioteca pentru copii şi tineri.*
- *Internet in Öffentlichen Bibliotheken – up (to) date!, 1999/Internet în bibliotecile publice.*

Traducere de Ortansa Enăşescu

Cultură şi Cartier

Război ATOMIC împotriva culturii?

(Dezbatere organizată la Biblioteca "I. L. Caragiale")

Horia FRUNZĂ

Se vorbeşte azi mult despre "criza culturii", dar trebuie să subliniem faptul că această criză este de fapt generată de tendinţa marginalizării ei de către modelele subculturale, puternic mediatizate. Cu alte cuvinte, nu producţia culturală este în impas ci imaginea ei promovată în spaţiul social. Deseori cultura este pusă în situaţii umilitoare, e comentată cu ironie de către cei care consideră spiritul tradiţiei "o ladă prăfuită cu vechituri" care nu se poate adapta civilizaţiei Internetului. Bineînţeles că această opinie vizează şi biblioteca, ea fiind prin definiţie depozitara valorilor culturale.

De curînd, pe străzile Bucureştiului au apărut mari panouri publicitare care fac reclamă noului post de televiziune ATOMIC TV. Reclama conţine un mesaj agresiv anticultural. Îl reproducem întocmai: *"Frăţioare, dacă stai în bibliotecă nu vezi nimic. Acum e timpul pentru altceva"*. Sloganul este însoţit de imaginea unui tînăr cu figură tîmpă (ceea ce pe scurt ar însemna: dacă stai în bibliotecă te tîmpeşti ca individul din imagine). Interesant, nu? Care va să zică biblioteca a devenit o "sperietoare", un spaţiu care te condamnă la eşec. Soluţia? Părăsirea urgentă a cărţilor şi vizionarea non stop a emisiunilor de divertisment ATOMIC TV (bazate aproape în exclusivitate pe videoclipuri).

Campania publicitară a postului de televiziune sus amintit a declanşat reacţia promptă a Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" care, la începutul lunii martie a.c., a organizat o dezbatere cu public intitulată sugestiv "Război ATOMIC împotriva culturii?" Întîlnirea a avut loc la sediul Bibliotecii "I. L. Caragiale" şi s-a bucurat de participarea unui mare număr de tineri, cititori

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ai bibliotecii, la care s-au alăturat membrii Asociaţiei Române de Dezbateri, Oratorie şi Retorică, majoritatea studenţi ai facultăţilor bucureştene. Au fost prezenţi de asemenea reprezentanţi ai postului de televiziune ATOMIC TV care au încercat să formuleze o motivaţie a acestui stil de campanie publicitară, declarînd că nu s-a avut în vedere discreditarea bibliotecii, a cărţilor, ci o promovare a formelor "alternative" de timp liber. Membrii Asociaţiei Române de Dezbateri, Oratorie şi Retorică au realizat o foarte spectaculoasă confruntare de opinii aducînd argumente pro şi contra vis à vis de campania postului ATOMIC TV. În final, publicul a fost invitat să-şi expună punctele de vedere. Cei mai mulţi vorbitori au considerat că sloganul postului ATOMIC TV jigneşte deopotrivă biblioteca în calitatea ei de instituţie de cultură dar şi marea masă a cititorilor (cei mai mulţi dintre ei fiind tineri, aşa cum arată ultimele statistici). Domnul Florin Rotaru, directorul Bibliotecii Municipale, a considerat, pe drept cuvînt, că mesajele acestor reclame sînt "profanatoare", ele putînd avea un efect periculos în plan psiho-social.

Dezbaterea a durat mult peste timpul prevăzut, spiritele fiind încinse de duelul verbal iscat de "gafa" comisă de postul ATOMIC TV prin sloganele sale publicitare despre care Ana Blandiana spunea, într-un editorial din "România liberă", că "trădează un enorm dispreţ faţă de cultură şi în ultimă instanţă faţă de bunul simţ".

Oricum, Biblioteca Municipală Bucureşti şi-a dovedit spiritul de iniţiativă civică organizînd o astfel de dezbatere prin care a fost apărată demnitatea culturii.

Biblioteca francofonă

Aliona VESEI

Istoria Bibliotecii francofone "Elena Văcărescu" a început pe 18 martie 1998 dar iniţiativa, care aparţine Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" din Bucureşti, a fost lansată cu un an în urmă şi a avut ca punct de plecare vocaţia bibliotecii noastre de a intra în dialog cu cititorii doritori să facă cunoştinţă cu cultura şi civilizaţia franceză şi francofonă sau chiar să le aprofundeze.

Ideea de a crea această bibliotecă a izvorât din necesitatea de a satisface interesul utilizatorilor noştri pentru limba franceză, pentru cultura şi civilizaţia ţărilor francofone şi tradiţia legată de originea latină comună şi dialogul constant dintre valorile culturale prin intermediul unor personalităţi, cum ar fi Eugen Ionescu, Emil Cioran, George Enescu, Elvira Popescu, Elena Văcărescu care, în calitatea sa de reprezentantă a României la Societatea Naţiunilor, a pledat pentru dezvoltarea păcii şi a cooperării intelectuale internaţionale. Elena Văcărescu a avut o contribuţie importantă în edificarea unei Europe deschise circulaţiei valorilor spirituale autentice. Suntem onoraţi că biblioteca noastră poartă numele acestei mari doamne care a fost membră a Academiei Române, poetă, memorialistă, diplomat şi orator de mare talent, de două ori laureat al Academiei Franceze.

Fondul bibliotecii francofone este constituit din 769 publicaţii şi cuprinde cărţi de literatură, lucrări de referinţă, cărţi destinate învăţării limbii franceze, dicţionare, albume, o mică colecţie pentru copii, diverse ghiduri. Cine sunt cititorii noştri? În general, cei ce solicită cărţi în limba franceză sunt elevi şi studenţi, pensionari, copii sub 14 ani şi diferite categorii profesionale. Care este proveniența lucrărilor noastre? Cărţi pe care le-am avut deja în colecţiile diferitelor filiale ale Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu", dar majoritatea lucrărilor provin din donaţiile de la

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Club Rotary, din Canada, Elveţia, Biblioteca Institutului Francez, achiziţiile de carte din anticariate şi, de asemenea, comenzile făcute de Biblioteca Municipală. Din păcate, nu avem nici un abonament pentru reviste sau ziare. Dar, pe viitor vom avea la dispoziţie o revistă a presei cotidiene foarte interesantă pe care ne-a propus-o Centrul SYFED (Agenţia Universitară pentru Francofonie).

Situaţia economică a ţării fiind dificilă, resursele noastre bugetare nu acoperă ambiţia şi speranţa noastră de a ne lărgi şi îmbogăţi fondul cu alte donaţii venite din partea acestei mari familii care este francofonia şi care numără 52 de ţări. Însă, biblioteca noastră nu vrea să se oprească la activităţile tradiţionale. Iată de ce atenţia ne-a fost atrasă de Centrul SYFED pe care îl cunoaştem deja de un an.

De ce am ales Centrul SYFED? Pentru că este un centru francofon şi pentru că posedă un dispozitiv suplu şi simplu care permite accesul la informaţii ştiinţifice, şi anume la 40 de baze de date prin tehnici moderne, ca şi obţinerea, pe bază de comandă, de documente primare la un tarif subvenţionat.

Demonstraţiile la care am participat ne-au convins de necesitatea de a oferi utilizatorilor noştri serviciile acestui centru, pe care suntem foarte interesaţi să-l găzduim şi pe care l-am inaugurat pe data de 19 martie 1999, cu prilejul Zilei Internaţionale a Francofoniei.

Foaia cartierului Dorobanţi

Lelia RĂDULESCU

FOAIA CARTIERULUI "DOROBANŢI"

Foaia cartierului Dorobanţi este un periodic lunar editat de Biblioteca "Ioan Slavici", o iniţiativă cuprinsă în programul "Cultură şi Cartier" lansat de Biblioteca Municipală "Mihail Sadoveanu". Ea propune, de fapt, un dialog în spaţiul civic al cartierului, adunând informaţii fie despre trecutul istoric al zonei, fie despre noile realităţi. Pentru primul număr ne-am bucurat de participarea a doi membri ai Uniunii Scriitorilor, Ion Ţugui şi Mircea Alexandru Petrescu. Colaborarea cu alte personalităţi ale vieţii culturale, social-politice etc., care locuiesc în zona noastră, se va extinde, pentru numerele viitoare având deja pregătite câteva surprize.

Şi pentru că la Biblioteca "Ioan Slavici" funcţionează şi Biblioteca Brasiliana – Colecţia "Antonio Olinto", înfiinţată cu sprijinul Ambasadei Braziliei la Bucureşti, publicaţia noastră va avea – în numerele următoare – un "Supliment brazilian". Vom încerca astfel să facem cunoscut cititorilor noştri conturul spiritual al relaţiilor româno-braziliene devenite de foarte multă vreme tradiţionale.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

La temeliile Blajului: Cărţile

Ion BRAD

Ca fiu sufletesc al Blajului istoric, m-am străduit, în cei peste 50 de ani de scris literar, să preamăresc adevăratele pietre de temelie ale Micii Rome: *cărţile*. Am făcut-o lucid, conştient, încă din anii tineri, când am ajuns bibliotecarul Liceului "Sfântul Vasile cel Mare" şi apoi colaborator la catalogarea colecţiilor de periodice, manuscrise şi cărţi ale Bibliotecii Centrale, cum se numea una din cele mai mari instituţii de acest fel din Transilvania, bogată mai ales în cărţi şi manuscrise româneşti. Era comparabilă cu bibliotecile Brukenthal din Sibiu, Bathyaneum din Alba Iulia şi Teleki din Târgu-Mureş, renumite mai ales pentru tezaurul lor de cărţi şi manuscrise latine, germane, maghiare şi în alte limbi europene. Blajul avea ceva în plus: manuscrisele persane şi arabe, adunate de Timotei Cipariu de la Constantinopol şi de la Bucureşti, prin librarul şi anticarul său Romanov.

Dacă dragostea pentru carte am deprins-o de la părinţii şi bunicii mei plugari din satul Pănade al lui Timotei Cipariu, pasiunea şi cultul cărţii mi-au fost educate mai cu seamă de profesorii mei de limbă şi literatură română, Gheorghe I. Biriş (poetul Radu Brateş) şi geograful şi istoricul renumit Ştefan Manciulea, cel din urmă director al Bibliotecii Centrale, singura salvată integral după toamna nenorocită a lui 1948, când a fost desfiinţată, la porunca Moscovei, Biserica Română Unită cu Roma, maica şcolilor şi bibliotecilor blăjene, celebre în toată ţara. În romanul meu *Proces în recurs*, publicat la Editura Eminescu în 1988, am evocat această dramă a timpurilor noastre, eroul principal al cărţii fiind chiar omul şi cărturarul model Ştefan Manciulea. Printre multele sale cărţi, broşuri şi articole figurează şi monografia *Biblioteca Centrală din Blaj* apărută la Tipografia Seminariului în 1939. De acolo am luat principalele informaţii, la care spaţiul nu ne permite să ne întoarcem mai pe îndelete. E destul să amintim că primele cărţi au fost aduse de la Făgăraş la Blaj în 1737 de "Episcopul Voievod" al românilor ardeleni, cum l-a numit Nicolae Iorga pe Inocenţiu Micu Klein. Ordinul călugărilor bazilitani, înfiinţat de el, i-a preluat porunca şi învăţătura de a strânge noi cărţi, acte şi documente, alcătuind astfel începutul Bibliotecii blăjene, deschisă în 1754, odată cu şcolile în care erau adăpostiţi tineri din tot Ardealul. La intrarea primilor dascăli-călugări în cinul lor monahicesc, Biblioteca număra 182 volume. Primul bibliotecar, Grigore Maior, avea să devină, după multe persecuţii, episcop român-unit, consacrat la 1773 în chiar paraclisul Curţii imperiale de la Viena. Împărăteasa Maria Tereza, după ce l-a dăruit cu o cruce de aur bătută în nestemate şi cu un inel, l-a întrebat ce dar să i se mai facă. El a răspuns scurt: *cărţi!* Multe dublete din biblioteca imperială i-au fost dăruite lui Grigore Maior, lăsate de el moştenire plăpândei biblioteci călugăreşti. Această operă de îmbogăţire a Bibliotecii a fost continuată apoi de luceferii Şcolii Ardelene, Samuil Micu, Gheorghe Şincai şi Petru Maior, foşti cu toţii elevi şi dascăli ai Blajului, dar mai ales de Timotei Cipariu, devenit încă din copilărie (aşa cum se vede din *Jurnalul* său) un împătimit al cărţilor, un adevărat simbol al contopirii omului cu fiinţa văzută şi nevăzută a *bibliotecii*. Din multele episoade, pe cât de colorate pe atât de emoţionante, ale vieţii sale de călugăr şi cărturar, mă opresc aici doar la unul singur, cel evocat mai târziu în "Arhivul" său privind soarta Bibliotecii ciparіene în furtuna Revoluţiei de la 1848-1849.

În luna noiembrie, 1848, când se apropiau armatele revoluţionarilor maghiari de Blaj, Cipariu se grăbi spre Sibiu, ducând cu el, cum zice, "din

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

cele literare numai o ladă cu vreo 20-30 manuscrise mai scumpe, şi abea vreo 2-3 cărţi tipărite, iar celelalte lăsându-le acasă în grija lui Dumnezeu", ca şi în grija unui "servitor fidel" şi a colaboratorului său apropiat de la "Organul luminării", Ion Maniu, pentru că acesta "se avea bine cu ungurii". Dar şi el a fost arestat chiar a doua zi, astfel că "biblioteca mea rămase expusă fatalităţii, de care mă temeam şi de care nu am scăpat". O altă precauţiune a sa, de a-şi strămuta, rând pe rând la Sibiu "cel puţin partea cea mai aleasă şi mai scumpă a bibliotecii" s-a năruit şi ea. De ce? "Pentru că – zice Cipariu – din cauza ploilor ce au ţinut toată luna noiembrie şi decembrie 1848, abea-mi putură veni doar două transporturi cam de câte 500 volume unul. Şi aşa, când inimicii ocupară Blajul, mai toată biblioteca mea aflătoare acolo, ca şi toată cealaltă avere, afară de bani şi veşminte, ele se vânturară în patru vânturi ca şi ale altora". Evocarea e mult mai largă şi mai dramatică. Şi chiar dacă Timotei Cipariu, dăruit cu o viaţă lungă (a murit în 1887, la 82 de ani) şi-a refăcut marea lui Bibliotecă, eu, pornind de la semnificaţia şi implicaţiile acestui neuitat episod, am scris şi am publicat în volumul *Transilvane cetăţi fără somn* din 1977 următoarea poezie:

Cu Cipariu în noaptea tăierii pruncilor

Din satul căţărat pe dealuri de-argilă
Ca pe o lună mâncată pe jumătate
De ploi,
Am pornit, într-o vreme fragilă,
Pe urmele tale pietrificate
În sufletul copiilor din noi.
Din toate nopţile ce le-ai vegheat
Cu ochi topiţi în focul
Scripturilor române,
Eu te-am găsit în noaptea de margine de sat
La locul-nenorocul,
La ceasul - frânge - pasul,
Când te-au ajuns din urmă cătanele bătrâne,
Acei sutaşi imperiali, orbiţi
De grija poruncită de sus de-a nu rămâne
Cumva cu capu-ntreg pe umeri,
Neprinşi, neciopârţiţi,
Toţi capii Revoluţiei române.
Aşteptându-te lângă un pod umblător,
Doar maica apă şi maica pădure
Te-au ascuns sub platoşa lor,
Nu te-au lăsat să te fure.
În schimb, a fost o noapte de tăiere
A pruncilor mai dragi ca viaţa ta,
Ascunşi în cărţi la ceas de-njunghiere,
Când fiecare filă te striga
Din incunabulele încă vii,
De pare că-ţi băteau în trup piroane
Şi auzeai doar tu ţipând că ard
Şi tabelele cerate
Şi florile de manuscris persane
Ce le-ai cărat atâtea nopţi în spate
Pe cai şi pe asini, ca-n fuga la Egipet,
Până la Blajul tău din Ţarigrad.
Din toate nopţile ce le-ai vegheat,
Eu numai noaptea asta o am adus în sat
Ca s-o împart la morţi şi vii,
Să nu te simţi cumva făr' de copii...

Itinerar francofon

Frumoasele romance

Teofil BĂLAJ

Istoria Parisului ar putea să înceapă ca într-o poveste foarte obişnuită: a fost odată ca niciodată o insulă. În realitate însă au fost mai multe insule. Chiar cîteva sute de insule, dacă este să credem în pofta de vorbă a pergamentelor vremii. Cîteva sute de insule care se înşirau de-a lungul Senei – mai largă decît acum şi mai adîncă, desigur – asemenea unei flotile. Erau insule tinere, sănătoase şi însorite, dar, cu toate acestea, numai una dintre ele, cea mai mare, era locuită cu adevărat. Această insulă se numea Luteţia. Locuitorii ei erau mai ales pescari. La război cu alte neamuri nu-i prea ducea gîndul pentru că insula lor era bogată şi ceea ce nu se găsea pe ea se găsea prin împrejurimi, apele Marnei şi ale Oisei urcînd pînă la grînele şi viile vecinilor care le schimbau cu dragă inimă pentru legume şi peşte. Apăraţi în caz de nevoie de braţele Senei – care îi ocroteau cu apele lor punînd în calea celor cu gînduri potrivnice, de pe mal, o stavilă greu de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

trecut şi uşor de apărat, locuitorii acestei corăbii de pământ au ajuns fără prea multe împotriviri ale vremii în pragul anului 53 dinaintea erei noastre, cînd Cezar a supus întreaga Galie, locotenentului său, Labienus, revenindu-i menirea de a-l umili pe localnicul Camulogène, un fel de Decebal al parizienilor, dar mult mai puţin curajos.

Latinizată, asemenea celorlalte seminţii dimprejur, populaţia Luteţiei, fără spaima altor năvăliri, cu strajă romană pe cheiurile Senei, îşi leagă tot mai mult "corabia" de destinul pământului de dincolo de apă, construind prima oară un pod mai înalt (Grand-Pont), apoi altul mai mic (Petit-Pont), apoi un drum pietruit către nord – Bulevardul Saint-Martin de astăzi – altul către Orléans – strada Saint-Jacques – şi case înalte şi albe pe lîngă poduri, mai ales pe malul stîng al Senei, în partea oraşului care are atîtea motive să se numească, încă de atunci, Cartierul Latin.

Din anii aceştia se mai păstrează şi vechile Arene Romane scoase la lumină în secolul trecut cînd s-au construit actuala stradă Monge şi impunătorul Palat al Thermelor, sprijinit cu umerii săi bolovănoşi şi înalţi pe fragila delicateţe a Mînăstirii Cluny.

"Iia românească" de Matisse

Şi se mai păstrează foarte multe legende.

Una dintre ele este aceea a primei eliberatoare a Oraşului Lumină, Sfînta Genoveva, păstoriţă din actuala suburbie a Parisului – Nanterre – un fel de Ioana d'Arc din perioada incursiunilor prădalnice ale "hoardei de aur" a lui Attila -, fată curajoasă care s-a împotrivit hunilor şi protejează în continuare oraşul de pe înălţimea colinei care-i poartă numele: Sainte Geneviève. Zîmbetul ei iluminat de frumuseţe şi îndrăzneală este cunoscut în istorie mai ales prin celebrele fresce ale lui Puvis de Chavannes, din incinta Panthéonului, chipul acestei generoase protectoare a Parisului fiind dăruit posterităţii prin trăsăturile frumoasei noastre române Maria Cantacuzino, soţia şi modelul preferat al ilustrului pictor. În afara Panthéonului, Puvis de Chavannes a mai acoperit cu gloria culorilor sale şi pereţii de la Sorbona şi Hotel de Ville – acesta din urmă socotit, pe bună dreptate, printre cele mai frumoase primării din lume.

Maria Cantacuzino a fost înmormîntată în anul 1889 în cimitirul Père Lachaise.

Considerată la vremea aceea ca una dintre cele mai frumoase femei ale Parisului – statuia Mariannei, simbolul Franţei, de pe arcada podului Alexandru al III-lea, de pe Quai d'Orsay, reprezintă tot chipul Mariei Cantacuzino – distinsa noastră doamnă a fost şi una dintre minţile luminate ale Parisului anilor 1850. Prietenă cu împărăteasa Eugenia a Franţei, ea a sprijinit cu insistenţă şi multă pricepere diplomatică împlinirea Unirii Principatelor.

Şi tot despre Unire avea să vorbească şi Vasile Alecsandri în lungile sale întrevederi cu Napoleon al III-lea care i-a promis atunci sprijinul său şi cele 10.000 de puşti pentru organizarea noii armate a Ţării.

Mai tîrziu avea să vorbească despre România, despre pace, dar şi despre poezie, şi nu numai la Paris ci în întreaga Europă şi de la înălţimea tribunei Societăţii Naţiunilor de la Geneva, chiar întregii lumi, şi marea diplomată Elena Văcărescu, poeta, memorialista şi oratoarea de recunoscut talent, prima doamnă membră a Academiei Române, laureată în două rînduri de Academia Franceză pentru opera sa poetică şi distinsă cu înaltul Ordin **Legiunea de Onoare** înmînat chiar de cunoscutul om politic Aristide Briand, ministrul de externe al Franţei din acel an 1927 cînd Ordinul era acordat "*...celui mai celebru scriitor străin de expresie franceză*" sau "*celei mai inteligente şi devotate prietene a Franţei*" – cum o numea Paul Valéry.

La rîndul ei, contesa Anna de Noailles, sentimentala noastră brâncoveancă, veghează şi astăzi cu laurii frumuseţii ei legendare în tainele

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

mausoleului de lîngă Thonon-les-Bains, pe malul francez al lacului Leman, lăcaş de suflet românesc şi de pelerinaje literare la începutul fiecărui sfîrşit de vară.

Se luminează a porumb şi struguri
În fiecare casă românească
Se luminează a-nceput de şcoală
Şi-a flori frumoase-n suflete şi-n glastră...

Agenda culturală

Noutăţi editoriale

- Andronic, Titus, *Lacul de jad*, haiku-uri, volum bilingv româno-englez, cuvânt înainte de Florin Vasiliu, traducere în engleză de Mircea Ivănescu, Casa de Presă şi Editura Tribuna, Sibiu, 1999, 130 p.
- Angelescu, Silviu, *Mitul şi literatura*, Editura Univers, col. "Excelens", Bucureşti, 1999, 160 p.
- Antonesei, Liviu, *Nautilus*, structuri, momente şi modele în cultura interbelică, Editura Cronica, Iaşi, 1998, 196 p.
- Calvino, Italo, *Baronul din copaci*, traducere de Despina Mladoveanu, Editura Univers, Bucureşti, 1999, 268 p.
- Calvino, Italo, *Cavalerul inexistent*, traducere de Despina Mladoveanu, Editura Univers, Bucureşti, 1999, 126 p.
- Calvino, Italo, *Vicontele tăiat în două*, traducere de Despina Mladoveanu, Editura Univers, Bucureşti, 1999, 110 p.
- *Dosar Marian Papahagi*, volum omagial, Biblioteca Apostrof, Cluj, 1999, 208 p.
- Durand, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului*, traducere de Marcel Aderca, postfaţă de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999, 466 p.
- Faifer, Florin, *Efectul de prismă*, publicistică, Editura Cronica, Iaşi, 1998, 200 p.
- Flora, Ioan, *O bufniţă tânără pe patul morţii*, poeme, Editura Cartea Românească, Bucureşti, 1998, 96 p.
- Fowles, John, *Copacul*, traducere de Veronica Focşăneanu, Editura Univers, Bucureşti, 1999, 111 p.
- Gheorghiu, Val, *Mă-ntorc în Bermude*, proză scurtă, Editura Timpul, Iaşi, 1998, 80 p.
- Ghinoiu, Ion, *Lumea de aici, lumea de dincolo*, ipostaze româneşti ale nemuririi, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1999, 330 p.
- Jankélévitch, Vladimir, *Ireversibilul şi nostalgia*, traducere de Vasile Tonoiu, postfaţă de Cornel Mihai Ionescu, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 1999, 287 p.
- Manolescu, Nicolae, *Metamorfozele poeziei. Metamorfozele romanului*, ediţie îngrijită de Mircea Mihăieş, Editura Polirom, Iaşi, 1999, 240 p.
- Mincu, Marin, *Am visat că visez că sunt înger*, Editura Eminescu, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Biblioteca de poezie, Bucureşti, 1998, 48 p.
- Nedelcovici, Bujor, *Iarba zeilor*, nuvele, Editura Eminescu, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Biblioteca de proză, Bucureşti, 1998, 106 p.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

- Papadima, Liviu, *Caragiale, fireşte*, studiu critic, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1999, 196 p.
- Pătraşcu, Horia, *Asfalt*, roman, Editura Albatros, Bucureşti, 1998, 102 p.
- Pârvulescu, Ioana, *Alfabetul doamnelor – de la doamna B. la doamna T.* -, Editura Crater, Bucureşti, 1999, 168 p.
- Stănciulescu, Hanibal, *Revoluţia din apartamentul 114*, povestiri, Editura Eminescu, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Biblioteca de proză, Bucureşti, 1998, 80 p.
- Stoenescu, Alex Mihai, *Prizonier în Europa*, roman, Editura Eminescu, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Biblioteca de proză, Bucureşti, 1998, 128 p.
- Tărchilă, Dan, *Omul transversal*; Crăciun, Ioana, *Antitalent la realitate*; Popescu, D.R., *Istoria vacilor nebune*, Editura Eminescu, Asociaţia Scriitorilor din Bucureşti, Biblioteca de teatru, Bucureşti, 1998, 242 p.
- Ţoiu, Constantin, *Galeria cu viţă sălbatică*, roman, reeditare, Editura Fundaţiei Culturale Române, Bucureşti, 1999, 394 p.
- Ulici, Laurenţiu, *Nobel contra Nobel*, propuneri, prezentări, antologie, ediţia a II-a, Editura Du Style, Bucureşti, 1998, vol. I, 542 p., vol. II, 552 p.
- Vasiliu, Lucian, *Lucianograme*, 80 de poeme inedite, Editura Axa, Botoşani, 1999, 98 p.

Calendarul evenimentelor culturale - martie 1999 -

♦ martie 1949. 50 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a cotidianului de limbă germană **Neuerweg**

♦ martie 1949. 50 de ani de la înfiinţarea **Institutului de Istorie Literară şi Folclor al Academiei Române** (devenit din 1965 Institutul de istorie şi teorie literară "G.Călinescu")

♦ 1 martie 1884. 115 de ani de la premiera, la Teatrul Naţional din Bucureşti, a operetei **Hatmanul Baltag**, pe un libret de I. L. Caragiale şi I. Negruzzi

♦ 1 martie 1904. 95 de ani de la naşterea scriitorului **Horia Robeanu**

♦ 1 martie 1944. 55 de ani de la premiera, la Bucureşti, a piesei **Steaua fără nume** de **Mihail Sebastian**

♦ 2 martie 1824. 175 de ani de la naşterea compozitorului ceh **Bedřich Smetana** (2.03.1824 - 12.5.1884)

♦ 2 martie 1914. 85 de ani de la naşterea pictorului **Teodor Harşia**

♦ 2 martie 1929. 70 de ani de la naşterea pictorului **Constantin Blendea**

♦ 3 martie 1949. 50 de ani de la moartea scriitorului **Carol Ardeleanu** (16.03.1883 - 3.03.1949)

♦ 4 martie 1924. 75 de ani de la naşterea dramaturgului **Mihai Georgescu**

♦ 4 martie 1924. 75 de ani de la naşterea poetului **Lucian Valea**

♦ 5 martie 1909. 90 de ani de la naşterea poetului **Alexandru Gregorian**

♦ 5 martie 1919. 80 de ani de la adoptarea legii cu privire la **schimbarea calendarului de stil vechi cu cel gregorian**, de stil nou, începând de la 1 aprilie, care devine 14 aprilie

♦ 6 martie 1899. 100 de ani de la moartea publicistului **Ieronim G. Bariţiu** (7. 08. 1848 – 6. 03.1899)

♦ 6 martie 1924. 75 de ani de la naşterea poetului **Ben Corlaciu**

♦ 6 martie 1934. 65 de ani de la naşterea poe-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

tului **Dimitrie Rachici**

♦ 6 martie 1989. 10 de ani de la moartea istoricului **Vasile Netea** (1.02.1912 – 6.03.1989)

♦ 7 martie 1929. 70 de ani de la naşterea poetului şi dramaturgului **Székely János**

♦ 8 martie. **Ziua Naţiunilor Unite pentru Drepturile Femeilor şi Pace Internaţională** (Ziua Internaţională a Femeii - sărbătorită din 1910)

♦ 8 martie 1869. 130 de ani de la moartea compozitorului francez **Hector Berlioz**

♦ 8 martie 1924. 75 de ani de la naşterea pictoriţei **Alma Redlinger**

♦ 9 martie 1859. 140 de ani de la naşterea mareşalului **Alexandru Averescu** (9.03.1859 - 1.10.1938)

♦ 9 martie 1909. 90 de ani de la naşterea pictorului **Eugen Ispir**

♦ 9 martie 1929. 70 de ani de la moartea folcloristului şi poetului **Theodor D. Speranţia**

♦ 9 martie 1934. 65 de ani de la naşterea lui **Iuri Gagarin** (9.03.1934 - 27.03.1968)

♦ 9 martie 1944. 55 de ani de la moartea omului de ştiinţă **Grigore Antipa**, întemeietorul Muzeului de Istorie Naturală din Bucureşti (27.11.1867 - 9.03.1944)

♦ 10 martie 1879. 120 de ani de la naşterea criticului şi istoricului literar **D. Caracostea** (10.03.1879 -2.06.1964)

♦ 10 martie 1904. 95 de ani de la naşterea compozitorului şi dirijorului **Dumitru Botez**

♦ 11 martie 1919. 80 de ani de la naşterea poetului **Petre Bucşa**

♦ 12 martie 1749. 250 de ani de la moartea pictorului italian **Alessandro Magnasco** (1667 - 12.3.1749)

♦ 12 martie 1929. 70 de ani de la naşterea esteticianului **Nicolae Tertulian**

♦ 14 martie 1804. 195 de ani de la naşterea compozitorului austriac **Johann Strauss** (14.03. 1804 - 25.09.1849)

♦ 14 martie 1834. 165 de ani de la naşterea istoricului **Gheorghe Bibescu**

♦ 14 martie 1854. 145 de ani de la naşterea lui **Alexandru Macedonski** (14.03.1854 - 24.11. 1920)

♦ 14 martie 1879. 120 de ani de la naşterea pictoriţei **Cecilia Cuţescu-Storck** (14.03.1879 - 29.10.1969)

♦ 14 martie 1879. 120 de ani de la naşterea lui **Albert Einstein** (14.03.1879 - 18.04.1955)

♦ 14 martie 1899. 100 de ani de la naşterea publicistului **Mircea Damian** (14.03.1899 - 16.06. 1948)

♦ 14 martie 1919. 80 de ani de la naşterea scriitorului **Alexandru Paleologu**

♦ 14 martie 1929. 70 de ani de la naşterea actorului **Iurie Darie**

♦ 15 martie 1839. 160 de ani de la naşterea compozitorului rus **Modest Musorgski** (15.03. 1839 - 29.03.1881)

♦ 15 martie 1949. 50 de ani de la moartea scriitorului **Gheorghe Brăescu** (29.01.1871 - 15.03.1949)

♦ 15 martie 1964. 35 de ani de la moartea poetului **Al. O. Teodoreanu (Păstorel)** (30.07. 1894 - 15.03.1964)

♦ 17 martie 1819. 180 de ani de la naşterea lui **Alecu Russo** (17.03.1819 - 5.02.1859)

♦ 17 martie 1939. 60 de ani de la naşterea criticului şi istoricului literar **Mihai Ungheanu**

♦ 17 martie 1979. 20 de ani de la moartea poetului **Emil Vora** (14.09.1906 - 17.03.1979)

♦ 17 martie 1994. 5 de ani de la moartea poetului şi istoricului literar **Liviu Călin** (10.09.1930 - 17.03.1994)

♦ 18 martie 1844. 155 de ani de la naşterea compozitorului rus **Nikolai Andreevici Rimski-Korsakov**

♦ 18 martie 1909. 90 de ani de la naşterea prozatorului şi criticului de artă **Barbu Brezianu**

♦ 18 martie 1954. 45 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a revistei săptămânale **Gazeta literară** (3.10.1968)

♦ 18 martie 1994. 5 de ani de la moartea poetului **Petre Pascu** (27.01.1909 - 18.03.1994)

♦ 19 martie 1874. 125 de ani de la naşterea filosofului rus **Nikolai Aleksandrovici Berdeaev** (19.03.1874 - 1948)

♦ 19 martie 1944. Aniversarea naşterii sopranei **Eugenia Moldoveanu**

♦ 19 martie 1969. 30 de ani de la moartea

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

muzicienei **Florica Musicescu** (21.05.1887 - 19.03.1969)

♦ 20 martie. Echinocțiul de Primăvară

♦ 20 martie. **Ziua Internațională a Francofoniei**

♦ 21 martie. **Ziua Internațională de Luptă pentru Eliminarea Discriminării Rasiale,** proclamată de către Adunarea Generală a ONU în 1966

♦ 22 martie 1599. 400 de ani de la naşterea pictorului flamand **Van Dyck** (22.03.1599 - 9.12.1641)

♦ 22 martie 1799. 200 de ani de la naşterea astronomului german **Friedrich Wilhelm Argelander** (22.03.1799 - 1875)

♦ 22 martie 1884. 115 de ani de la premiera, la Teatrul Național din Bucureşti, a piesei **Fântâna Blanduziei** de **Vasile Alecsandri**

♦ 22 martie 1914. 85 de ani de la naşterea poetului **Ovidiu Caledoniu** (22.03.1914 - 15.01. 1974)

♦ 23 martie 1914. 85 de ani de la naşterea muzicologului şi compozitorului **George Sbârcea**

♦ 23 martie 1969. 30 de ani de la moartea publicistului **Tudor Teodorescu – Braniște** (12.04.1899 - 23.03.1969)

♦ 25 martie 1849. 150 de ani de la naşterea folcloristului **G. Dem Teodorescu** (25.03.1849 - 20.08. 1900)

♦ 25 martie 1949. 50 de ani de la desfăşurarea, la Bucureşti, a **primei Conferințe pe țară a scriitorilor**

♦ 25 martie 1954. 45 de ani de la moartea poetului **Emil Isac** (17.05.1886 - 25.03.1954)

♦ 26 martie 1874. 125 de ani de la naşterea poetului american **Robert Frost** (26.03.1874 - 29.01.1963)

♦ 27 martie. **Ziua Mondială a Teatrului** (instituită din 1961)

♦ 28 martie 1749. 250 de ani de la naşterea astronomului **Pierre Simon marchiz de Laplace** (28.03.1749 - 1827)

♦ 28 martie 1849. 150 de ani de la naşterea dramaturgului şi poetului **Dumitru Constantin Ollănescu**

♦ 28 martie 1914. 85 de ani de la naşterea poetei **Maria Banuş**

♦ 28 martie 1914. 85 de ani de la naşterea prozatorului **Ovidiu Constantinescu** (28.03.1914 - 16.12.1993)

♦ 28 martie 1939. 60 de ani de la naşterea scriitorului **Florin Bănescu**

♦ 28 martie 1949. 50 de ani de la moartea violonistului şi compozitorului **Grigoraş Dinicu** (3.04.1889 - 28.03.1949)

♦ 28 martie 1979. 20 de ani de la moartea poetului **Daniel Turcea** (1945 - 28.03.1979)

♦ 28 martie 1994. 5 de ani de la moartea lui **Eugen Ionescu**, membru al Academiei Franceze (12.11.1912 - 28.03.1994)

♦ 29 martie 1879. 120 de ani de la declararea, prin lege, ca instituție națională, a "Societății Literare Române", care devine **Academia Română**

♦ 30 martie 1844. 155 de ani de la naşterea lui **Paul Verlaine** (30.03.1844 – 8. 01.1896)

♦ 30 martie 1899. 100 de ani de la debutul lui **George Bacovia**, în revista "Literatorul", cu poezia **Şi toate**

♦ 30 martie 1929. Ziua de naştere a sopranei **Magda Ianculescu**

♦ 31 martie 1914. 85 de ani de la naşterea poetului mexican **Octavio Paz,** laureat al Premiului Nobel (31.03.1914 - 20.04.1998)

♦ 31 martie 1929. 70 de ani de la naşterea scriitorului **Arnold Hauser** (31.03.1929 - 31.12.1988)

NOTĂ: Rubrică realizată de colectivul *Serviciului Bibliografic* al Bibliotecii Municipale "Mihail Sadoveanu" – Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Paul Cernovodeanu – Foreign Travellers in Bucharest in the Time of Phanariots: Franz-Joseph Sulzer 2

Hugas Ingigian 4

Priests and Diplomats at the Princely Court 5

Jeremy Bentham 6

Ana Maria Orăşanu – Old Bucharest Buildings: The Fundenii Doamnei Church 7

Ioana Zmeu – Old Notes on Unknown Manuscripts from Academy Library's Collections 9

Dalila-Lucia Aramă – Danube, Common Factor at Sebastian Münster, Evliya Çelebi and Ferdinand Marsigli 13

Bertrand Calenge – Acquisition Policy 15

Horia Frunză – A Great Event: "Info Bucharest" 26

*** – Reviews to the Books Received from Deutsches Bibliotheksinstitut 27

Horia Frunză – ATOMIC War against the Culture? 29

Aliona Vesei – The Francophone Library 30

Lelia Rădulescu – Dorobanți District's Paper 31

Ion Brad – In the Foundation of Blaj: the Books 32

– With Cipariu in the Night of Infants' Massacre 33

Teofil Bălaj – The Beautiful Romanian Women 33

*** – New Books 35

The Calendar of Cultural Events – March 1999 36

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA

Bucureşti, str. Take Ionescu nr. 4,
sector 1, cod poştal 79711
Tel/Fax: 211.36.25
E-mail: **abidob1@fx.ro**

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor şef: Ion HOREA

Secretar general de redacţie: Teofil BĂLAJ
Secretar de redacţie: Iulia MACARIE

Culegere text: Irina BĂLAN
Tehnoredactare computerizată: Elisabeta BENYI

CUPON

ABONAMENT LA „BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....

Solicit abonarea la revista **„Biblioteca Bucureştilor"** pe o perioadă de .....luni.
Adresa: Bucureşti, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poştal 79711.
Anexez chitanţa de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. 25.110.24.00.88.642.00.08. Bank - Coop. SMB. filiala Piaţa Romană,
sau în valută: cont nr. 25.110.24.00.88. - 84.00.011 pentru $.

ÎN ATENŢIA CITITORILOR DIN ŢARĂ ŞI STRĂINĂTATE

ANUNŢ FOARTE IMPORTANT

Asociaţia noastră ABIDOB şi Biblioteca Municipală Bucureşti sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociaţiile INTAMEL şi EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicaţie care vă oferă ultimele noutăţi din Comunitatea internaţională a bibliotecilor.

Administraţia noastră face, prin plata directă sau prin mandat poştal, abonamente la revista lunară **„BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR".**

Costul unui număr este de 15.000 lei. Cheltuielile de expediere sunt suportate de abonat la primirea publicaţiei. Pentru străinătate: America de Nord, America de Sud, Africa, Asia, Australia, Europa, Asia Mică (Israel, Ţările Arabe) — 8 $ per exemplar

TIPĂRIT LA TIPOGRAFIA "SEMNE"

Redacţia revistei "BIBLIOTECA BUCUREŞTILOR" respectă opţiunile autorilor cu privire la normele ortografice.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

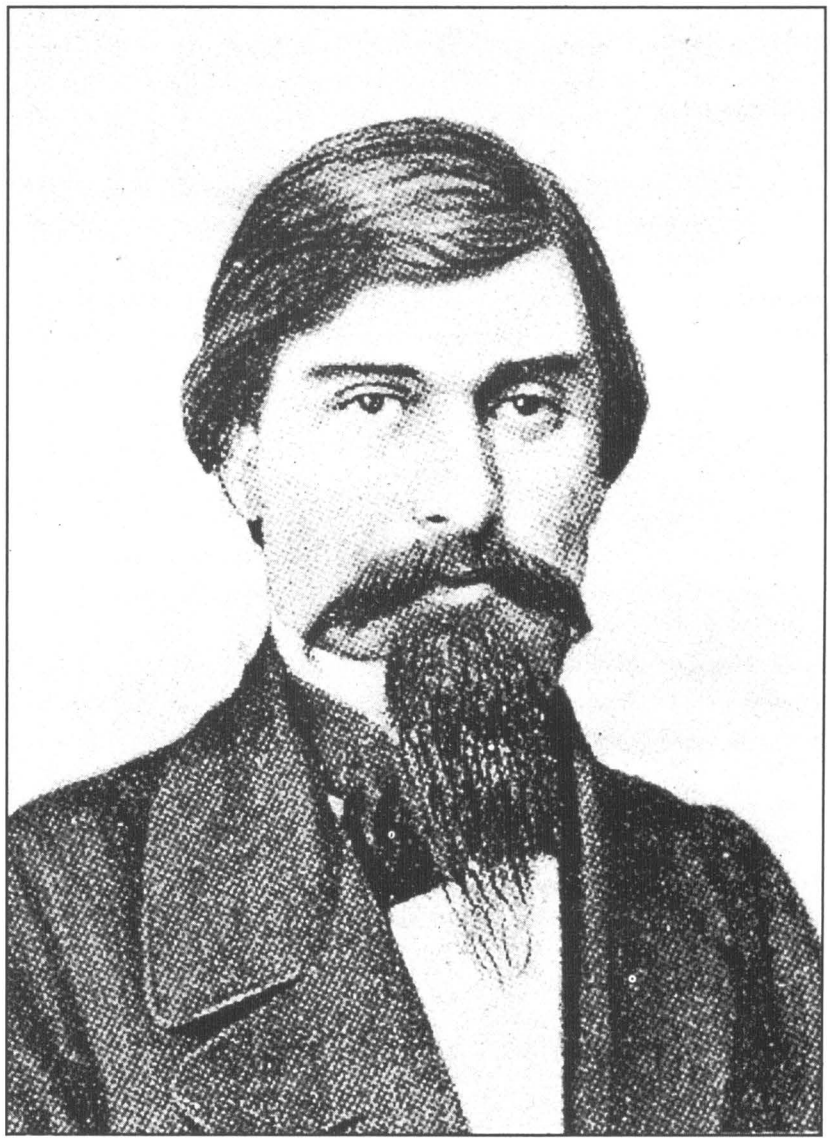

ALECU RUSSO

1819 – 1859

180 de ani de la naştere

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

GALA PREMIILOR UNITER

Stagiunea 1997 – 1998

Premiul UNITER pentru întreaga activitate

SORANA COROAMĂ-STANCA

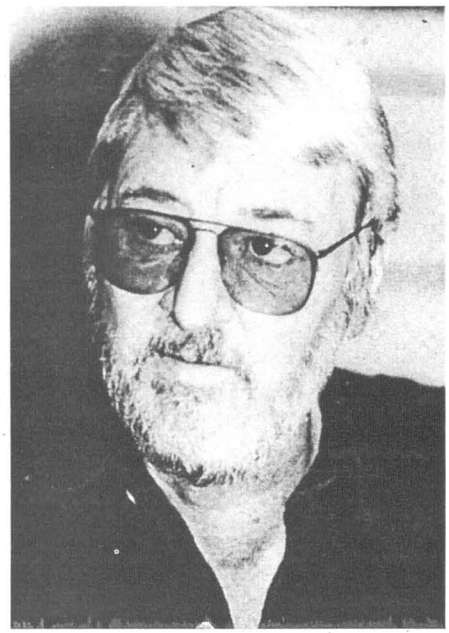

ŞTEFAN IORDACHE

SILVIA GHELAN

- **Premiul pentru cel mai bun spectacol: *Livada de vişini* de A.P. Cehov. Regia: Vlad Mugur. Teatrul Maghiar de Stat, Cluj.**
- **Premiul pentru cel mai bun regizor: Mihai Măniuţiu pentru spectacolul *Richard al II-lea* de W. Shakespeare. Teatrul Naţional Bucureşti în colaborare cu SMART.**
- **Premiul pentru cea mai bună actriţă: Olga Tudorache pentru rolul Regina din spectacolul *Regina Mamă* de Manlio Santanelli. Teatrul Naţional Bucureşti.**
- **Premiul pentru cel mai bun actor: Marcel Iureş pentru rolul Richard al II-lea.**
- **Premiul pentru cel mai bun scenograf: Doina Levintza pentru costumele din spectacolul *Richard al II-lea*.**
- **Premiul pentru debut: Claudiu Goga pentru regia spectacolului *Conu Leonida faţă cu reacţiunea* de I.L. Caragiale. Teatrul "Sică Alexandrescu", Braşov.**
- **Premiul pentru cel mai bun critic de teatru: Dumitru Chirilă.**
- **Premiul Fundaţiei Culturale Române "Interferenţe": Marcel Iureş.**
- **Premiul pentru cel mai bun manager de teatru acordat de Consiliul Britanic: Dorel Vişan, directorul Teatrului Naţional din Cluj.**
- **Premiul pentru cea mai bună piesă românească a anului: *Noe care ne străbate memoria e o femeie* de Ion Mircea.**

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro